

บทที่ 5 ภูมิปัญญาการสร้างก่องปู้จา

ภูมิปัญญาการสร้างก่องปู้จา เป็นสิ่งสำคัญต่อคุณภาพของก่องปู้จา ในอดีตการสร้างก่องปู้จา อาศัยวัตถุดิบและเครื่องมือหรืออุปกรณ์การส้าวตามที่ได้จากท้องถิ่น ซึ่งการสร้างส่วนใหญ่ จะใช้กำลังความสามัคคีของผู้คนในชุมชนเป็นหลัก แต่ในปัจจุบันการสร้างก่องปู้จาผู้สร้างมีจำนวนลดลง ในอำเภอเมืองลำปาง ผู้ศึกษาได้ออกภาคสนามสัมภาษณ์พระสงฆ์ พ่อหน้อย พ่อหนาน วิทยากรก่องปู้จา พบว่า สล่าสร้างก่องปู้จาที่ชาวบ้านให้การยอมรับในเรื่องคุณภาพ คือ สล่าเฉลิม กายสิทธิ์ อายุ 61 ปี อยู่บ้านนาแก้วใต้ ตำบลชมพู อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

ในบทนี้ผู้ดำเนินการศึกษาขอกล่าวถึง วัตถุดิบในการสร้างก่องปู้จา วัสดุอุปกรณ์ในการสร้างก่องปู้จา การสร้างหุ่นก่องปู้จา และการหุ้มหนังก่องปู้จา มีรายละเอียดดังนี้

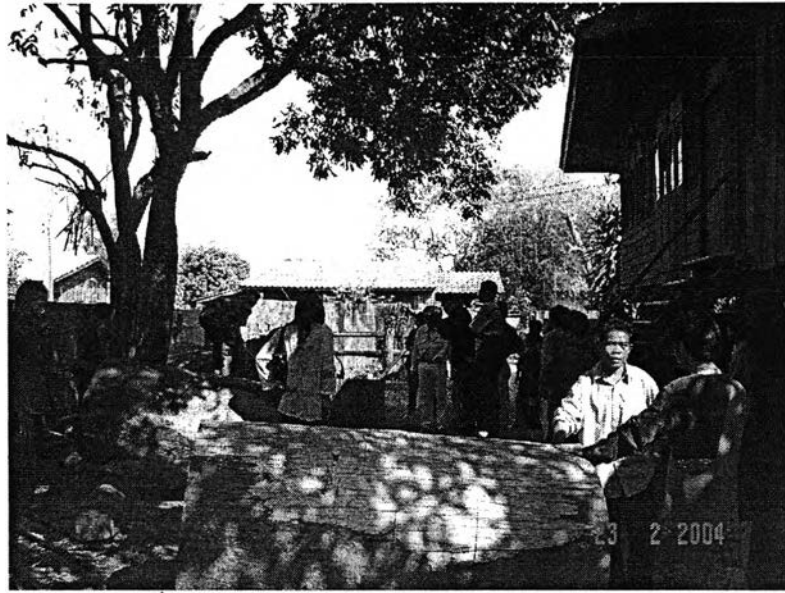
1. วัตถุดิบในการสร้างก่องปู้จา

วัตถุดิบในการสร้างก่องปู้จา สามารถแยกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ ได้แก่ ไม้และหนัง

1.1 ไม้

การสร้างก่องปู้จานั้นต้องใช้พ่อนไม้ที่มีขนาดใหญ่ ซึ่งปัจจุบันหาได้ยาก ในแถบอำเภอเมือง ดังนั้น ไม้ที่ใช้ส่วนใหญ่จะนำมาจากอำเภอรอบนอก เช่น อำเภอวาร อำเภอวังเหนือ อำเภอแม่เมาะ และอำเภอแจ้ห่ม เป็นต้น โดยชุดเจาะเป็นหุ่นกลองสำเร็จมาแล้วนำมาหุ้มหนังที่อำเภอเมือง ซึ่งไม้ที่นิยมนำมาสร้างก่องปู้จานั้น ได้แก่ ไม้ประดู่ ไม้เต็ง ไม้สัก ไม้มะค่า สล่าเฉลิม กายสิทธิ์ ได้กล่าวถึงเรื่องของไม้ที่ใช้ทำว่า "...บ่าเดียวเขาต้อง อาศัยเขา เอาไม้มาขายหื้อ ถ้าไปหะคนเดียวก็ลำบาก เสียเวลาตวย เขาหะการฮ่อมเดี๋ยวนี้กะปอบ่าตันแล้ว ดังนั้นกะเลยหื้อสล่าเต็น บ้านดง (อำเภอแม่เมาะ) พอง บางเตื่อกะเป็นตางอำเภอวารพอง อำเภอแจ้ห่มเมืองปานพอง... ไม้ดีใจส่วนใหญ่ก็เป็นไม้ประดู่ ไม้สัก" (เฉลิม กายสิทธิ์, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2547)

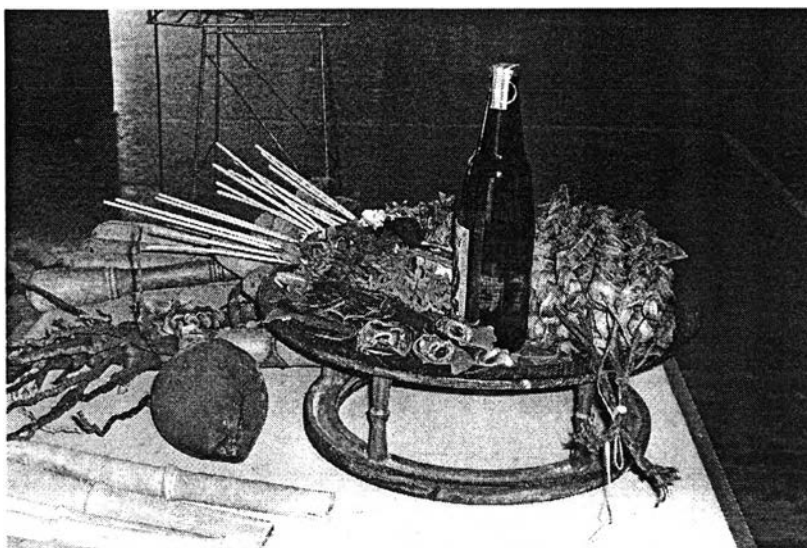
สล่ามิตร นันทะโย กล่าวถึงเรื่องไม้ที่ทำกลองว่า "ไม้ดีใจหะก่องนี้ส่วนใหญ่เป็นไม้ประดู่ ตี้ตายแล้ว เป็นตอพอง โดนตัดละไว้เมินแล้ว บ่าได้นำมาใจประโยชน์อะหยัง เป็นไม้แห้ง บ่าใจไม้ดิบตีตัดขึ้นมาใหม่ ตางอำเภอเป็นอนุญาตหื้อนำมาใจหะก่องปู้จาเต้าอัน ไม้ดีใจส่วนใหญ่จะเป็นฮู ดังนั้นการชุดเจาะจะง่ายกว่าไม้ตันๆ..." (มิตร นันทะโย, สัมภาษณ์, 7 กรกฎาคม 2548)

ภาพที่ 47 ไม้ประดู่ ตัดเป็นท่อนก่อนการทำกองปุ๋จ

อนึ่งการตัดไม้ขนาดใหญ่ในการทำกองปุ๋จนี้ ชาวบ้านจะมีคติความเชื่ออย่างหนึ่งว่า ต้นไม้แต่ละต้นมีเทพอารักษ์หรือนางไม้ เป็นเจ้าของ ปกป้องรักษาอยู่ ก่อนจะตัดโค่นต้องทำการขออนุญาตก่อน โดยมีเครื่องสักการบูชาต่างๆ กันไป แล้วแต่คติความเชื่อของท้องถิ่นนั้นๆ เช่น มีเครื่องสังเวศเกล้า 1 ไห(1 ขวด) ไก่ 1 คู่ หรือหัวหมู 1 หัว บางแห่งใช้วิธีเรียบง่าย มีสวย(กรวย)ดอกไม้ ธูปเทียน บางแห่งมีขันตั้งอย่างเต็มรูปแบบโดยมี สวยดอก 8 สวย(บางครั้งใช้16),สวยปู้(ใบพลู) 8 สวย(บางครั้งใช้16),เบ็ยป็นสาม(พันสาม),หมากป็นสาม(พันสาม),ผ้าขาว,ผ้าแดง,ธูปเทียน,ข้าวสาร 1 ถ้วย, เงิน 32 บาท,น้ำส้มป่อย 1 ขัน, เหล้าขาว 1 ขวด, มะพร้าว 1 เป็นต้น

สล่ามิตร นันทะโย กล่าวถึงความเชื่อเรื่องไม่ว่านี้ว่า "การเอาไม้มาหะกองนั้น ต้องบอกกล่าวเจ้าตี้ เจ้าตาง เจ้าป่า เจ้าเขาก่อน ตี้จะเอาไม้ออกจากป่า...ถ้าเป็นไม้ที่อยู่ใกล้บ้าน จะใจหมากกำปูไบ กะว่าเป็นข้าวตอกดอกไม้ แต่ถ้าเป็นไม้ท่อนใหญ่ๆ อยู่ป่าเล็กๆ(เล็ก) ผีสงนางไม้ เจ้าตี้ เจ้าตางป็นจะแวง เขาก็มีเครื่องแก่นป็น มีเหล้าไหไก่คู่ หัวหมู กำนั่นจะว่า ... เจ้าตี้เจ้าตางตัวข้าและคณะจะขอไม้ท่อนนี้ไปหะกองปุ๋จ ไปเป็นประโยชน์ ขอหื้อเอาไม้นี้ไปถึงบ้านอย่างรอดปลอดภัยบ่าได้เจ็บได้ใหม่..." (มิตร นันทะโย, สัมภาษณ์, 7 กรกฎาคม 2548)

ภาพที่ 48 ตัวอย่างขันตั้ง

1.2 หนัง

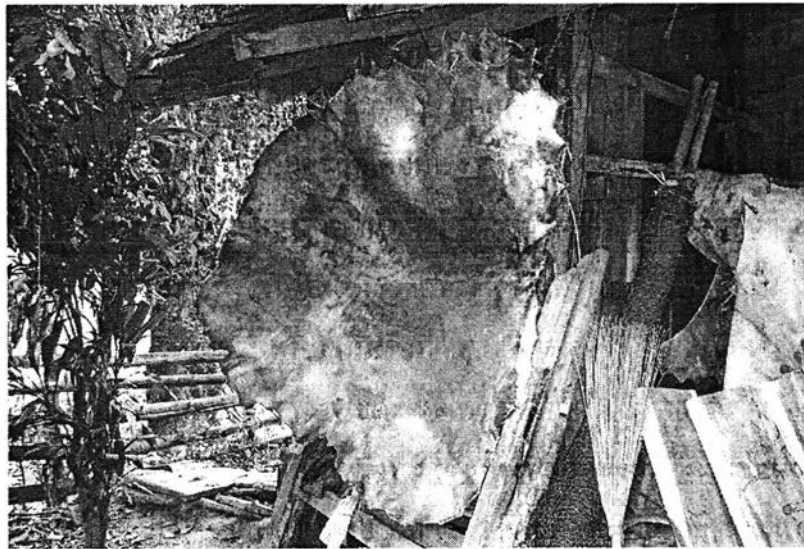
หนังกลองนิยมใช้หนังวัวหรือหนังควาย โดยจะคัดหนังที่มีคุณภาพดี ไม่เลือกเอาหนังตาย คือ หนังของวัวควายที่เป็นโรคตาย หรือถูกรถชนตายมาใช้ หนังดีต้องเป็น หนังสด คือ ฆ่าเสร็จแล้ว เอามาทำหนังกลอง ผิวหน้าของหนังจะมันสวย วัวควายที่หนังเป็นมะเร็งที่ผิวหนัง หนังเป็น สาร ขึ้นเม็ด ด้าน จะใช้ไม่ทน ดังสล่าเฉลิม กายสิทธิ์กล่าวเรื่องนี้ว่า “การคัดหนังนั้น หนังหน้างาม มันจะงามตึงในตึงนอก บ่าใจว่าหนังงัว(วัว)ตัวนี้งามเอามา เขาต้องผอมผิวพรรณ วรรณะ มันก่อน หื้อผอมเกรดหนัง ถ้าเป็นหนังมันกา หนังควายงัวตายรถชน มันจะจ้ำ(ซ้ำ)ดำ เขาจะบ่าเอา หนังงัวนี้ถ้าได้งัวบ้านเขาบ่าดีแต่ถ้าได้งัวพันธุ์จะดี... ส่วนการเตรียมหนังของตานัน เริ่มจากการแช่หนังจะแช่ในบ่อแช่ประมาณ 20 ชั่วโมง สมัยก่อนเป็นจะใส่เหล่าขาวลงไปตวยเพื่อ กันแมงงูน(แมลงวัน)วางไข่ แต่บ่าเดียวบ่าใครใส่ เพราะว่ามันเป็นหนังฟอกมาจากโรงงานฟอกหนัง ดังนั้นเขาจะแช่น้ำยาอะหยังมาหมดแล้ว เขาก็เอามาแช่น้ำบ่าตายหื้อมันนุ่ม บางดีเป็น มีแฉวเครื่องแกงบูน อย่างจิ๊กโค(ตระไคร้) ข่า ใบบ่าคูด(มะกรูด) พริก เป็นอั้งแกงหนังฟอง แต่บางดีเป็นกะอั้งยาหนังฟอง เอามาทุบ เอามาตำจนหื้ออ่อนนุ่มถึงเอามาหุ้มหน้าก่อง”(เฉลิม กายสิทธิ์, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2547)

สล่ามิตร นันทะโย กล่าวถึงเรื่องของหนังว่า “หนังงัวดีได้ส่วนใหญ่จะได้มาจากโรงฆ่าสัตว์ เพราะว่า จาวบ้านเมินๆ ไหนหะเหยียดื้อ โงงฆ่าสัตว์เขาตั้งเอามาส่งหื้อดีบ้านเลย เพราะเขาเป็นลูกค้าประจำ หนังดีได้มาจะเป็นหนังสด เขาต้องเอามาซูดไซ ซูดมันออกแล้วเอาไปตากแดดซัก 5 - 6 แดด แห้งแล้วก็เก็บไว้ดีอ้อม ผึ่งไว้รอการนำไปหุ้ม...พอเขาจะเอามาใช้ ต้องเอาแช่น้ำห้วยก่อนหื้อมันโยมมันอ่อน แล้วถึงเอามาพับใส่ถึงแช่ เขาบ่ามีบ่อแช่ขนาดใหญ่ก็

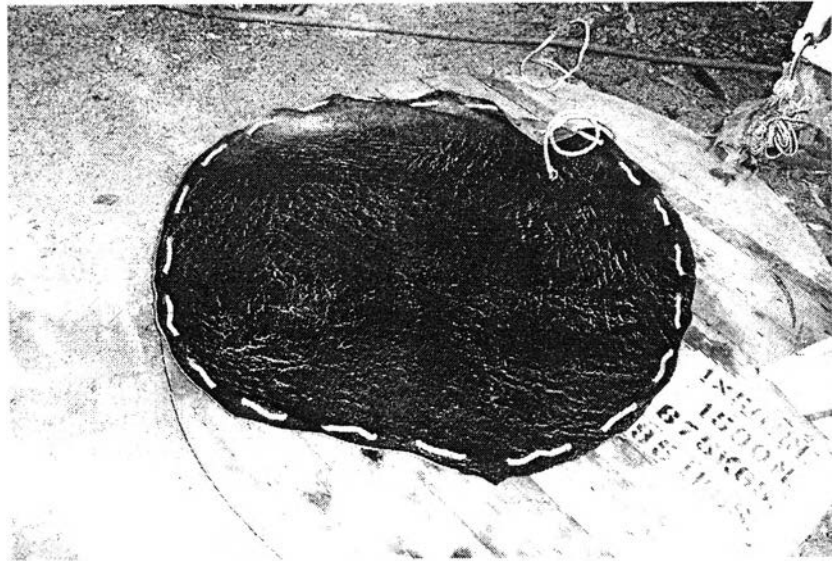
ต้องอาศัยน้ำช่วย หยะหื้ออ่อนตัว ถ้าเขาพับหนังแห้งๆ เลย มันจะแตก จะหักหมด เมื่อใส่ถึงแช่ เขาจะดำซา ตึงกอลยใสลงไปในถัง การแช่หนังจะใช้เวลาประมาณอย่างน้อย 2 – 3 วัน ก็เอามา หุ้มหน้าก่อง ส่วนตีว่าใสเหล่านั้นเขาจะใสตอนตีซ่อมหนังปุ่น เทเหล้าขาวลูบๆ แล้วจึงซ่อมหนัง เมื่อได้เสียงค่อยใสสลัก...การใส่ช้ำกับเหล่านั้นจะช่วยหื้อแมงบ่ามากิน บ่ามาวางไข่ เพราะมัน อ่อน"(มิตร นันทะโย, สัมภาษณ์, 7 กรกฎาคม 2548)

ข้อสังเกตจากการศึกษาเรื่องของหนัง ประการที่หนึ่งพบว่า การคัดเลือกหนังของ ศรัทธาชาวบ้านที่สร้างก่องปู่จําเพื่อถวายเป็นบุญ ไม่ได้กระทำทุกวัน นานปีจะได้ซ่อมแซมก่อง ครั้งหนึ่ง ดังนั้นการสังฆประสพการณ์การคัดเลือกหนัง ย่อมมีความแตกต่างจากสล่าที่ทำอยู่ ทุกวัน เพราะได้ทดลองจนรู้ถึงคุณภาพของหนังว่าดีหรือไม่อย่างไร ซึ่งอาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้สล่าเฉลิม กายสิทธิ์ ได้รับการยอมรับจากคนทั่วไปในเรื่องของคุณภาพของก่องปู่จํา อีกประการหนึ่งแถบบ้านนาก่วมใต้ เป็นย่านที่เคยมีโรงงานฟอกหนังมาก่อน สล่าเฉลิม จึงมีโอกาสได้รับความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับหนังสัตว์ มากกว่าสล่าพื้นบ้านคนอื่น ๆ

ประการที่สอง หนังวัวหรือหนังควายที่ใช้หุ้มก่องในปัจจุบันมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ หนังสด และหนังฟอก ดังนั้นการเตรียมหนังจึงมีความแตกต่างกัน โดยที่หนังสดจะแช่ด้วย สมุนไพร เช่น ช่า ตะไคร้ ใบมะกรูด พริก และเหล้าขาว เป็นต้น เรียกการแช่หนังลักษณะนี้ว่า แกงหนัง หรือย่ำหนัง ส่วนการเตรียมหนังที่มาจากโรงฟอกหนังนั้น จะแช่หนังด้วยน้ำเปล่า เพราะหนังได้อาบน้ำยาต่างๆ มาจากโรงงานเรียบร้อยแล้วจึงไม่ต้องแกงหรือย่ำหนังเหมือนหนังสด

ภาพที่ 49 หนังวัวสำหรับทำหนังก่องปู่จํา

ภาพที่ 50 หนึ่งควายสำหรับทำนึ่งก๋องปู่จา

2. วัสดุอุปกรณ์ในการสร้างก๋องปู่จา

2.1 วัสดุอุปกรณ์ในการสร้างหุ่นก๋องปู่จา ที่สำคัญต่าง ๆ ได้แก่ มีด เหล็กชุด เลื่อยไฟฟ้า ขวาน เต้าไฟฟ้า สว่าน เลื่อยตัวซี กระดาษทราย

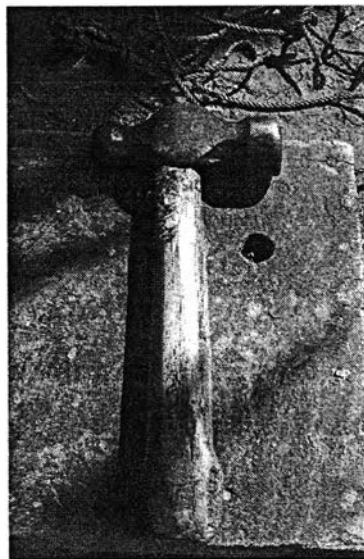

ภาพที่ 51 มีด

ภาพที่ 52 เหล็กขุด

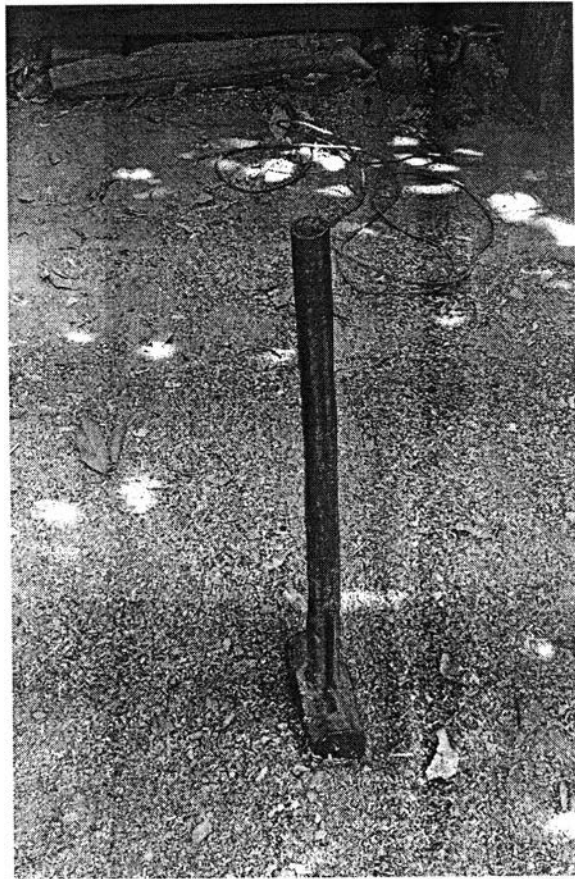
2.2 วัสดุอุปกรณ์ในการหุ้มหนังก่องปู่จ่า ได้แก่ หนังวัว หรือ หนังควาย
 ค้อนตอกตะปู สว่าน ตะปู มีด เชือกไนลอน ค้อนปอนด์ เหล็กเจาะรูหนัง ไข้ผึ้ง กระจาดขทราย
 ลิวแบน แทนขึ้นหนังก่องปู่จ่า บ่อแช่หนัง สลักก่องปู่จ่า (หรือ หมุด หรือ แซ่) หวาย
 ไม้ตีก่องปู่จ่า(ไม้ซ้อมหนัง)

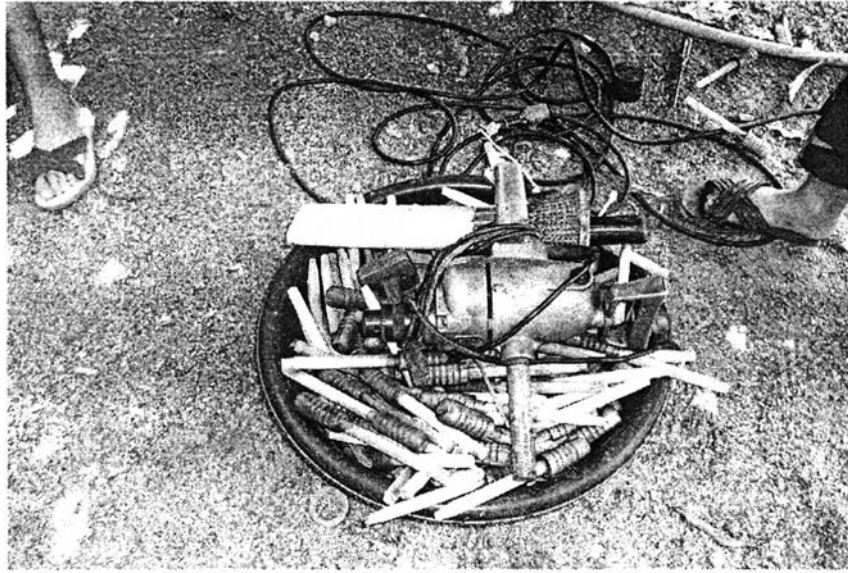
ภาพที่ 53 ค้อนตอกตะปู

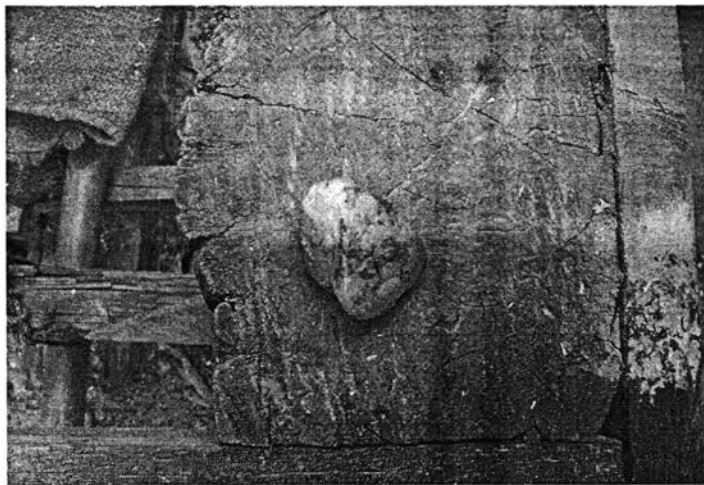
ภาพที่ 54 เหล็กเจาะรูหนึ่ง

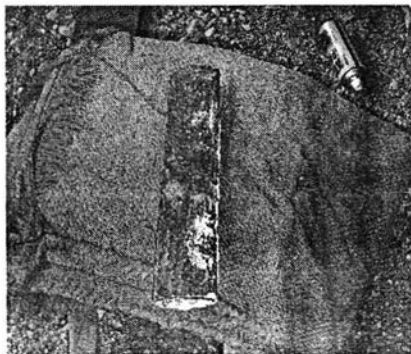
ภาพที่ 55 ค้อนปอนด์สำหรับตอกลิ้มไม้

ภาพที่ 56 สว่านเจาะรูเพื่อใส่สลักก่องปุ๋ยม้า

ภาพที่ 57 ซี่ผึ้งใช้สำหรับทากอบก่องปุ๋ยม้า

ภาพที่ 58 กระดาษทรายสำหรับขัดปากกลอง

ภาพที่ 59 เชือกไนลอนสำหรับดึงหนัง

ภาพที่ 60 ไม้ตีซ่อมหนัง

ภาพที่ 61 สลักก่อง(แช่ก่อง,หลักก่อง,หมุดก่อง หรือลิ่มก่อง)

3. การสร้างหุ่นก่องปุจา

ไม้ทำกลองซึ่งต้องสั่งจากอำเภอรอบนอกดังกล่าว เพื่อให้หุ่นแรงและประหยัดเวลา สล่าจึงนิยมนำทางอำเภอรอบนอก ทำการขุดเจาะหุ่นก่องปุจามาให้ แล้วจึงมาหุ้มหนังที่อำเภอเมือง

อำเภอทวายเป็นแหล่งหนึ่งที่ได้รับนิยมในการว่าจ้างสร้างหุ่นก่องปุจา ผลจากการลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อศึกษาถึงกรรมวิธีการสร้างหุ่นก่องปุจาที่อำเภอทวาย จังหวัดลำปาง พบว่า สล่าที่ทำก่องปุจาเป็นอาชีพ และมีชื่อเสียงในอำเภอนี้ ได้แก่ สล่ามิตร นันทะโย หรือรู้จักกันในชื่อ สล่าฮึดก่องปุจา บ้านนาแกใต้ โดยศึกษาในเรื่องการขุดหุ่นก่องปุจาตามรูปแบบของสล่ามิตร สามารถลำดับขั้นตอนการสร้างหุ่นก่องปุจา แยกได้เป็น 2 ประเภท คือ การสร้างหุ่นก่องตั้ง (ก่องต่าง) และการสร้างหุ่นก่องลูกตีบ ดังนี้

3.1 การสร้างหุ่นก่องตั้ง(ก่องต่าง)

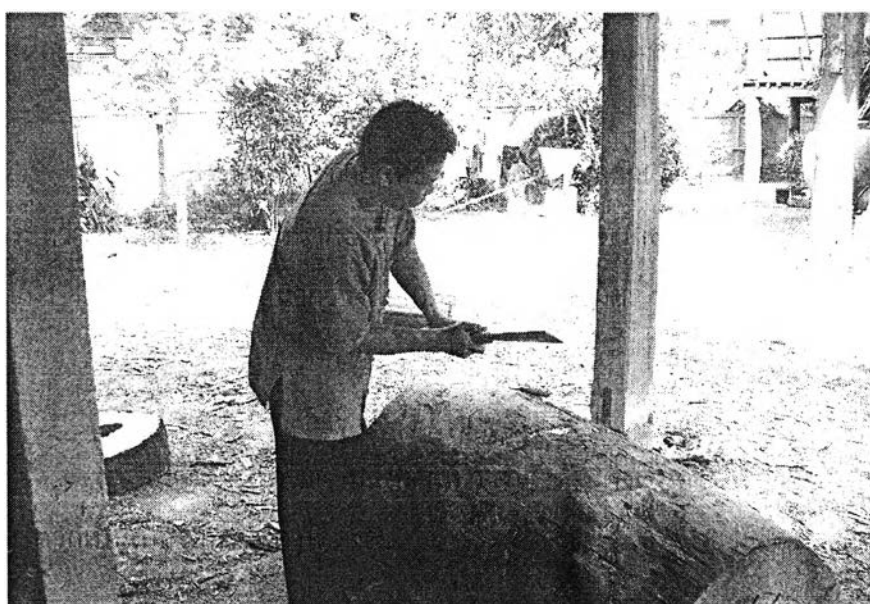
การสร้างหุ่นก่องตั้ง เริ่มต้นด้วยการตัดและตากไม้ เสร็จแล้วจึงทำการขุดต่อด้วยการทำเหียงอกและตกแต่งภายใน จนถึงการตกแต่งภายนอกหุ่นก่องตั้ง มีรายละเอียดของกรรมวิธีดังนี้

3.1.1 การตัดและตากไม้ทำหุ่นก่องตั้ง(ก่องต่าง)

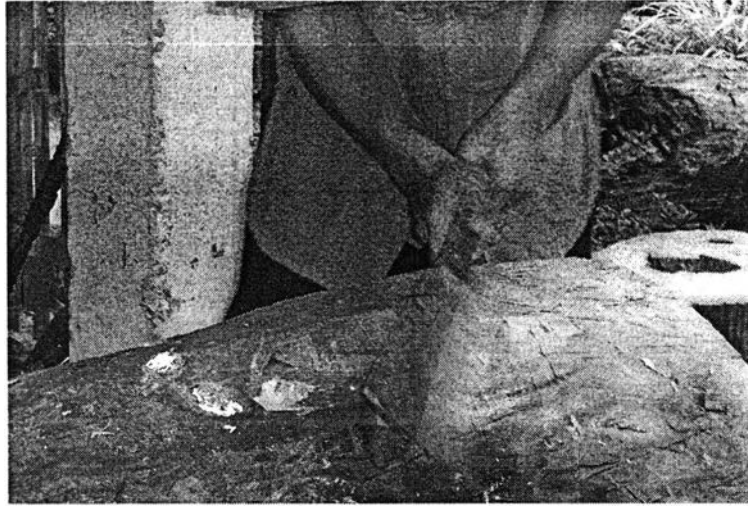
การตัดท่อนไม้ ใช้เลื่อยไฟฟ้าตัด เริ่มจากตัดขวางลำต้นตามความยาวท่อนไม้ สล่ามิตร นันทะโย ได้กล่าวถึงเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเส้นผ่าศูนย์กลางของหน้ากลองและความยาวตัวกลองว่า “การตัดไม้จะตัดช่วง 1.20 ถึง 2 เมตร ผ่อได้จากความกว้างของหน้าก่องเป็นหลัก ตัวอย่างไม้หน้ากว้าง 0.76 เมตร(30 นิ้ว) หี้อัดท่อนไม้ยาวประมาณ 1.60 เมตร (63 นิ้ว) ถ้าความกว้าง 0.71 เมตร (28 นิ้ว) ตัดท่อนไม้หี้อความยาวประมาณ 1.40 เมตร (55 นิ้ว) ถึง 1.50 เมตร(59 นิ้ว) สัดสวนที่ออกมานี้เป็นสัดสวนที่อยู่ในตำราของวัดป่าโอบำเภองาวหนา เป็นใจสูตรนี้กันตั้งแต่เมื่อก่อนแล้ว...เมื่อตัดได้ขนาดตามสัดสวน ก้อยใจมีดตากบริเวณผิวนอกหี้อเรียบเสมอกัน หลังจากนั้นก็ใจเต่าไฟฟ้าขัดบริเวณผิวด้านนอกแหลมกำ...”(มิตร นันทะโย, สัมภาษณ์, 1 ธันวาคม 2548)

สล่าภานุพันธ์ กายสิทธิ์ (ลูกชายของสล่าเฉลิม กายสิทธิ์)ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างความกว้างของหน้าก่องตั้งกับความยาวของตัวกลองว่า “ก่องปุจาถ้าจะหี้อเหมาะ ยาวสัก 1.40 ถึง 2 เมตร หน้ากว้างสัก 0.68 ถึง 0.81 เมตร ขนาดนี้กำลังดี มันป่าใหญ่ ป่าน้อย...อย่างของวัดนาแก้วนี้ได้หน้า 0.78 เมตร ยาว 1.40 เมตร ขนาดกำลังดี...”(ภานุพันธ์ กายสิทธิ์, สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2549)

เมื่อได้ขนาดไม้ตามสัดสวนที่วางไว้ จึงเริ่มทำการตากบริเวณผิวด้านนอกโดยใช้มีด ตากเป็นเบื้องต้น แสดงได้ดังรูป

ภาพที่ 62 แสดงการใช้มีดตากบริเวณผิวไม้ด้านนอกรูปที่ 1

ภาพที่ 63 แสดงการใช้มีดถากบริเวณผิวไม้ด้านนอกรูปที่ 2

หลังจากใช้มีดถากบริเวณผิวไม้ด้านนอก ได้เป็นรูปร่าง แล้วจึงทำการขุด
ตัวกลองเป็นลำดับต่อไป

3.1.2 การขุดหุ่นก้องตั้ง(ก้องต้าง)

การขุดหุ่นก้องตั้งใช้เหล็กขุด ตามทางไม้ จากอีกด้านหนึ่งไป
ทะลุอีกด้านหนึ่ง โดยมากไม้ประดู่หรือไม้สักที่นำมาขุดหุ่นก้องปูจานั้น มักเป็นรูกลวง ดังนั้นการ
ขุดเจาะภายในตัวกลอง จึงใช้เลื่อยไฟฟ้าเจาะนำทางก่อน หลังจากนั้นใช้เหล็กขุดเจาะเอาเนื้อไม้
ออก แต่ในอดีตการขุดเจาะใช้เพียงเหล็กขุดเท่านั้น ดังกล่าวมิตร นันทะโยเล่าว่า " สมัยก่อนป้อ
ผมเป็นใจก้าเหล็กขุด เต้าอัน บ่ามีเครื่องมือเครื่องมืออะหยังนักหนา แต่บ่าเดี๋ยวด้องกำรความ
เวย(รวดเร็ว)เลยเอาเลื่อยไฟฟ้า มาบักนำตางแล้วก็ใจเหล็กขุดเอาไม้ออก..."(มิตร นันทะโย,
สัมภาษณ์, 19 กุมภาพันธ์ 2549) ลักษณะการขุดโดยใช้เหล็กขุด แสดงได้ดังรูป

ภาพที่ 64 แสดงการขุดโดยใช้เหล็กขุด

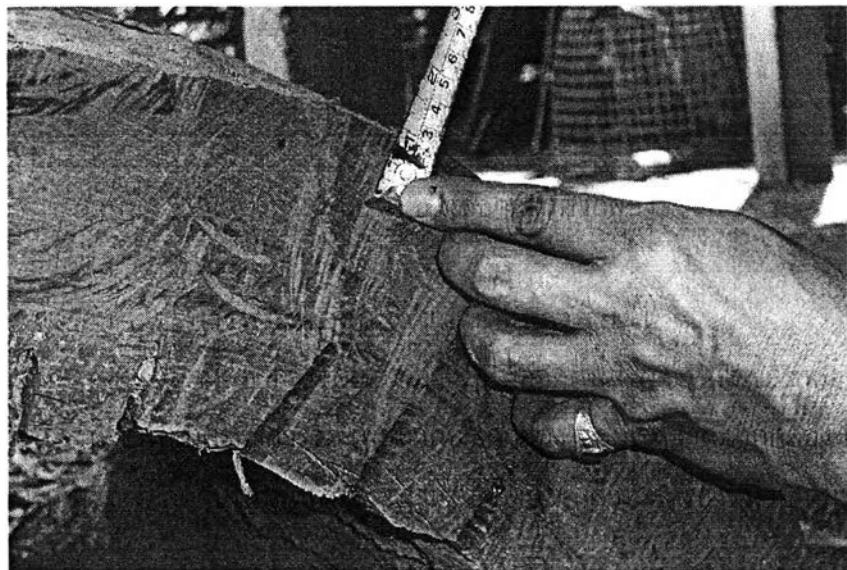
ระหว่างที่ขุดไม้ ต้องคอยเซาะไม้ ึงัดเอาเนื้อไม้ออกจากตัวกลอง ดังรูป

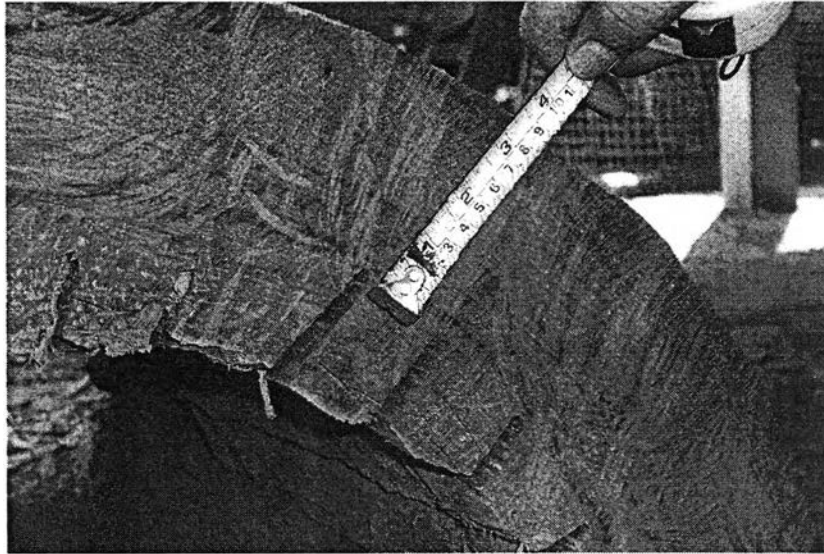
ภาพที่ 65 แสดงการกัดเอาเนื้อไม้ออกจากตัวกลอง

3.1.3 การทำเหงือกกลองและตกแต่งภายใน

เมื่อทำการขุดเซาะเอาเนื้อไม้ออกเป็นโพรง เหลือขอบหนา ประมาณ 4 – 5 นิ้ว จึงนำตลับเมตรทำการวัด เพื่อทำเหงือกกลอง โดยเริ่มจากปากกลอง ให้นหนาประมาณ 1 นิ้ว และเหงือกด้านในหนาประมาณ 3.5 นิ้ว แล้วทำเครื่องหมายโดยรอบ แสดงได้ดังรูป

ภาพที่ 66 แสดงการวัดปากกลอง หนา 1 นิ้ว

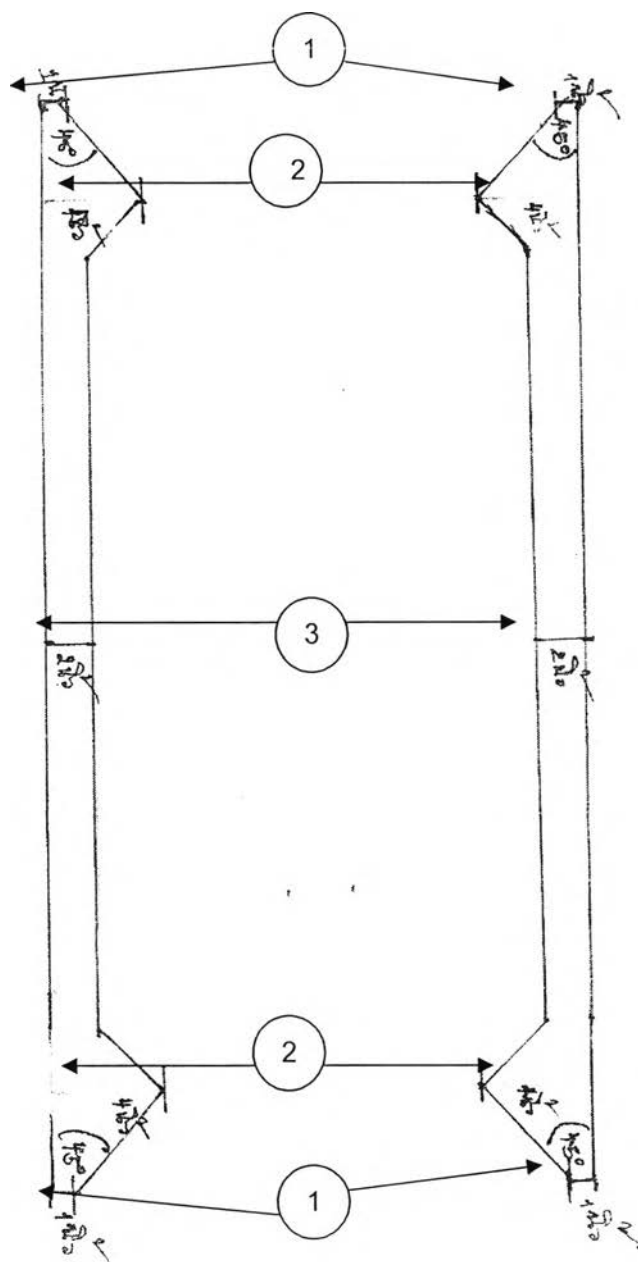

ภาพที่ 67 แสดงการวัดหนึ่อกกอลงด้านในด้วกลอง หนา 3.5 นิ้ว

หลังกวัดตำแหน่งของปาก และหนึ่อกเสริจ จึงใช้เหล็กชุด เซาะไม้เจียงทำมุมกับปากประมาณ 45 องศา เพื่อทำหนึ่อกกอลง เมื่อทำปากและหนึ่อกกอลงหน้าที 1 เสริจจึงทำหนึ่อกกอลงในหน้าที 2 เป็นลำดับขั้นตอต่อไป

หลังกทำปากและหนึ่อกกอลงทั้ง 2 ด้านเสริจ จึงทำการตคแต่งภายในด้วกลองโดยใช้เหล็กชุด เซาะเนื้อไม้ในด้วกลองให้มีพื้นผิวเรียบ ความหนาพื้นผิวประมาณ 2 นิ้ว

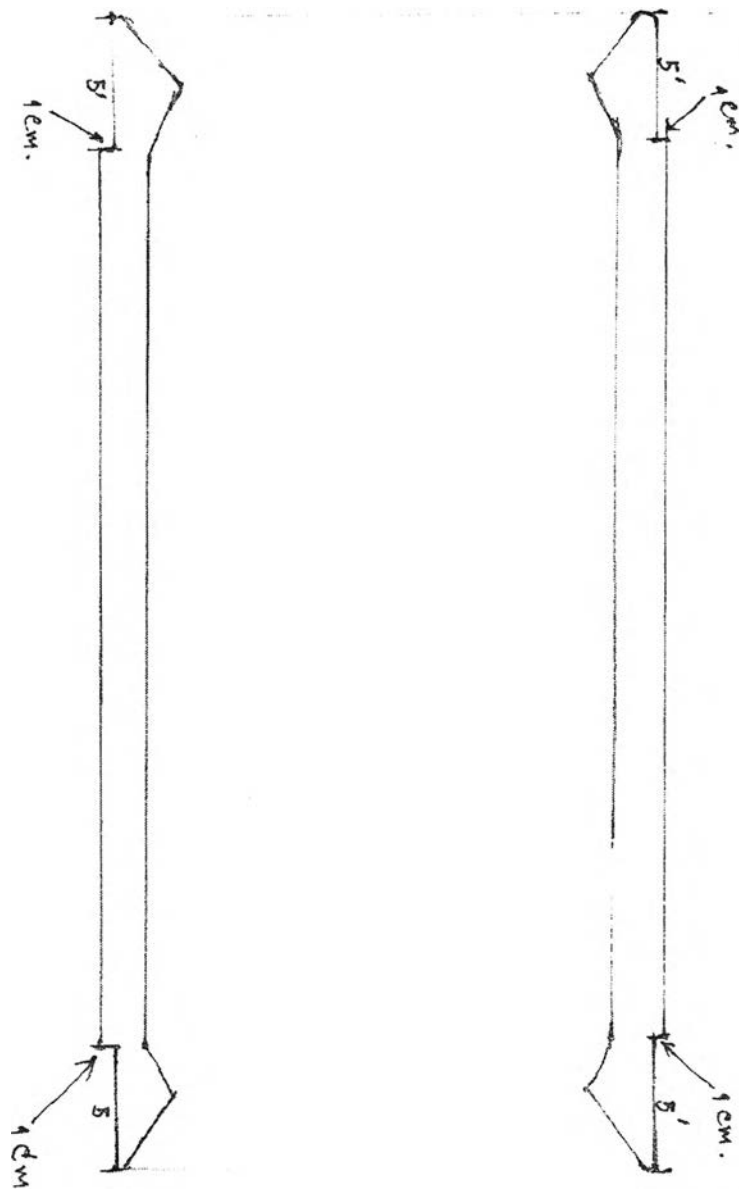
สัดส่วนของปากกลอง(หมายเลข 1) หนึ่อกกอลง(หมายเลข 2) และพื้นผิวในด้วกลอง(หมายเลข 3) สามารถอธิบายได้ตามแบบดังรูป

ภาพที่ 68 แบบปากกลอง เหนืออกกลอง และพื้นผิว

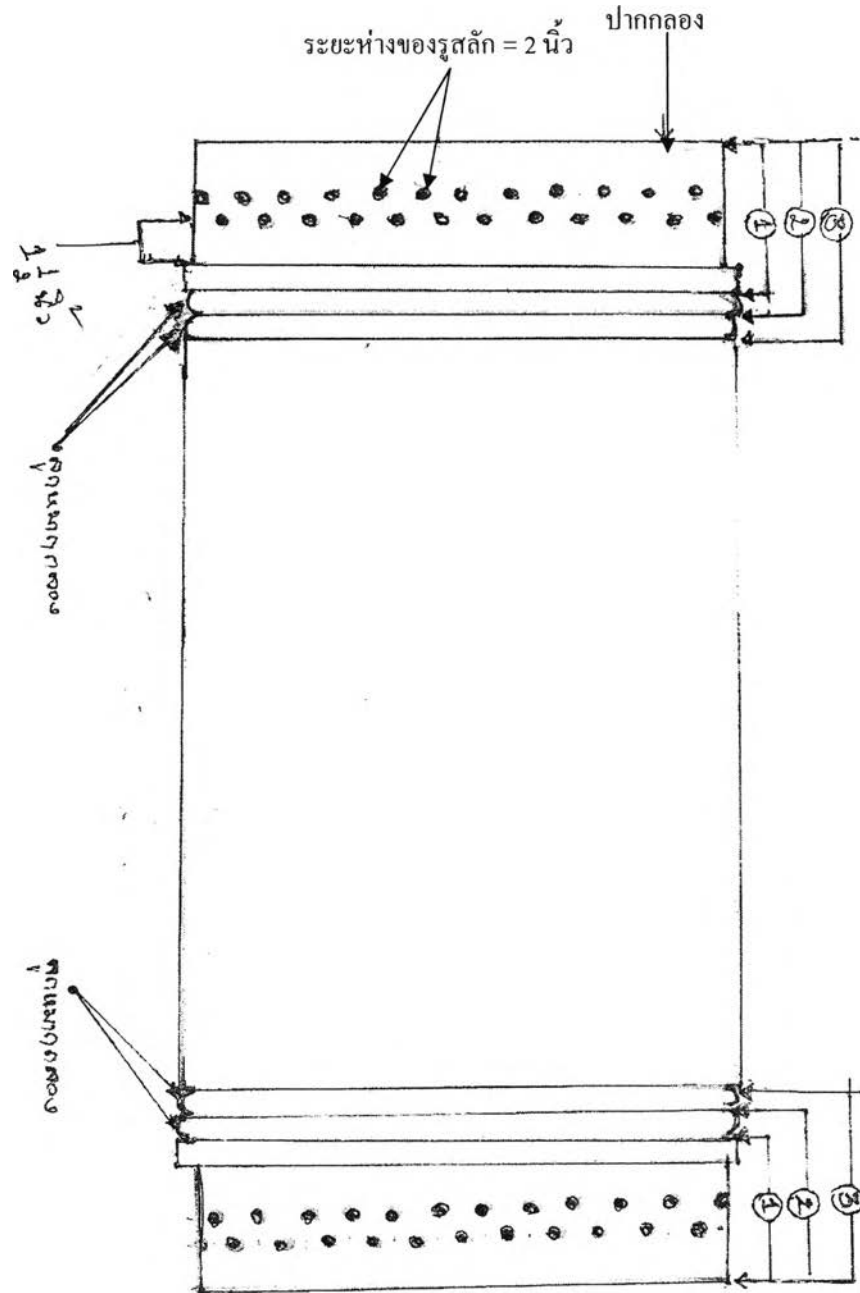
3.1.3 การตกแต่งภายนอกหุ่นกึ่งตั้ง

ใช้มีดตากรากกลองลึกลงไปประมาณ 1 เซนติเมตร ขนานเข้า
ไปกับตัวกลองตามยาว 5 นิ้ว อธิบายได้ตามแบบดังรูป

ภาพที่ 69 แบบแปลนบริเวณปากกลอง

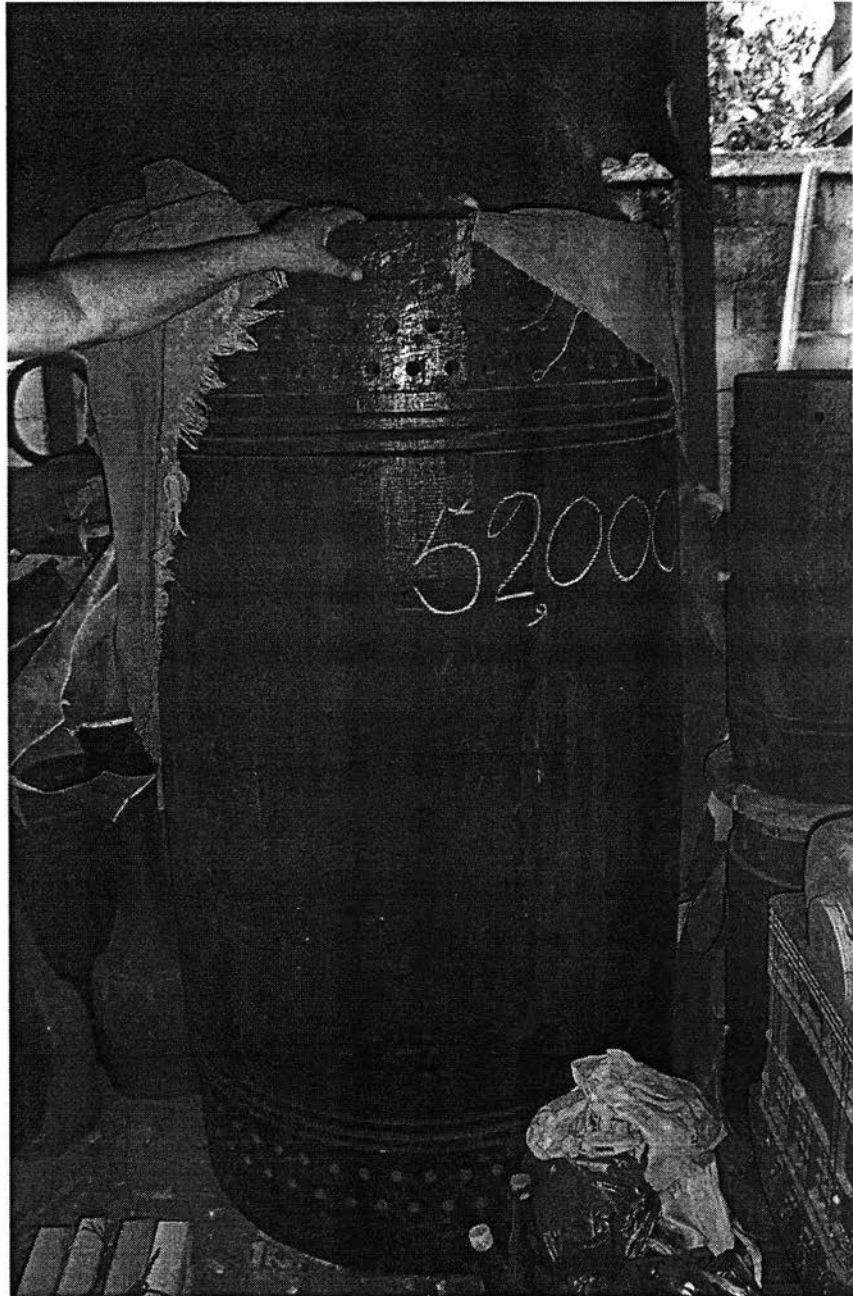
หลังจากถากปากกลองแล้วเสร็จ ใช้ส่วานเจาะรูรอบปากกลองเพื่อให้สลักยึดหน้ากลองทั้งแบบหลักแถวเดียว(1 แถว)หรือกระทุ้นอกใน(2 แถว) โดยมีระยะความห่างของรูประมาณ 2 นิ้ว จากนั้น ใช้เลื่อย ทำการเลื่อยตัวกลองโดยรอบ เพื่อสร้างลูกหมาก กำหนดให้ตำแหน่งที่หนึ่ง(หมายเลข 1) มีระยะห่างจากปากกลอง 6 นิ้ว ตำแหน่งที่สอง(หมายเลข 2) 7 นิ้ว ตำแหน่งที่สาม(หมายเลข 3) 8 นิ้ว หลังจากนั้นใช้สิ่วเซาะร่องตักแต่งหมาก และขัดด้วยกระดาษทรายทั้ง 3 ตำแหน่ง ตามแบบภาพประกอบดังนี้

ภาพที่ 70 แบบแปลนตำแหน่งรูสลักและลูกหมาก

เมื่อทำลูกหมากกองปุ้จสำเร็จ จึงทำการเก็บรายละเอียดเพิ่มเติม เช่น พื้นผิวของไม้เป็นรู หรือแตก ใช้กาวผสมซีลี้อยัดปิดรูไว้ เป็นต้น เมื่อได้หุ่นก่องตั้ง(ก่องต่าง) ตามที่วางไว้ จึงทำการหุ้มหนังเป็นรายการต่อไป

อนึ่งการทำลูกหมากดังที่กล่าวมา บางครั้งอาจไม่มีการทำลูกหมาก แต่อย่างไร ซึ่งต้องเป็นไปตามความต้องการของผู้ว่าจ้างอยากได้ในรูปแบบโครงสร้างใด

ภาพที่ 71 หุ่นก่องตัง(ก่องต้าง)เมื่อทำเสร็จ

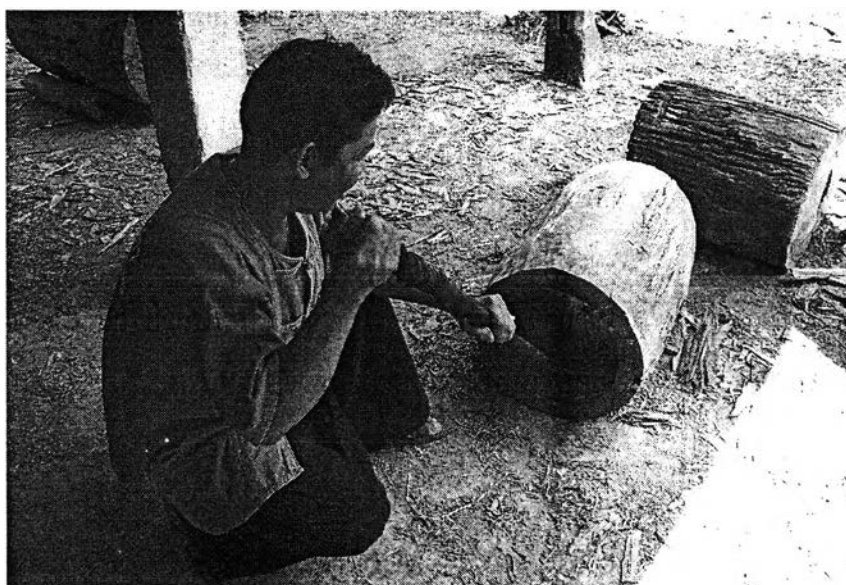
3.2 การสร้างหุ่นก่องลูกตื๊บ

ส่วนการขึ้นหุ่นก่องลูกตื๊บทั้ง 3 ไบนั้น มีลำดับขั้นตอนต่างๆ คือ เริ่มจากการตัดไม้เป็นท่อน เรียงจากใหญ่(ลูกตื๊บใบที่ 1) กลาง(ลูกตื๊บใบที่ 2) และเล็ก(ลูกตื๊บใบที่ 3) เส้นผ่าศูนย์กลางอยู่ระหว่าง 10 – 17 นิ้ว ยาวประมาณ 20 – 25 นิ้ว หรือตามแต่ขนาดของไม้ที่

ได้มา ต่อจากนั้นจึงทำการขุดตกแต่งภายในและภายนอกตัวกลอง ลำดับขั้นตอนในการทำกลองลูกตุ๊บนี้ เหมือนกันกับ การสร้างหุ่นก่องตั้ง แต่ทำการย่อขนาดสัดส่วนลงมา

สล่ามิตร นันทะโย กล่าวถึงเรื่องของก่องลูกตุ๊บว่า “ก่องลูกตุ๊บแต่ละแ่งน จะต้องผ่อขนาดหน้ากว้างของก่องตั้งก่อน เป็นไปตามสูตรของวัดปงมะโอ อำเภองาว ตัวอย่าง เช่น ถ้าหน้ากว้าง 30 นิ้ว หื้อลูกตุ๊บไต่ 1 กว้าง 17 นิ้ว หื้อยาวกว่าความกว้างไปแหม 5 นิ้ว ก็เป็น 22 นิ้ว ไต่ 2 กว้าง 15 นิ้ว ความยาวของก่องหื้อสั้นกว่าไต่ 1 ไป 4 นิ้ว ก็คือ 18 นิ้ว และไต่ 3 กว้าง 11 นิ้ว ความยาวก่อง หื้อสั้นกว่าไต่ 2 ไป 3 นิ้ว ก็คือ 15 นิ้ว ลดหลั่นกันลงมา ถ้าบ่าหยะตามสูตรเสียงก็บ่าได้...”(มิตร นันทะโย, สัมภาษณ์, 19 กุมภาพันธ์ 2549)

สล่าเฉลิม กายสิทธิ์ กล่าวถึงเรื่องของก่องลูกตุ๊บว่า “ก่องลูกตุ๊บของแต่ละตี้ตั้งบ่าจะเต้ากัน บางตี้ก็สั้นบางตี้ก็ยาว บางตี้ก็เอาไม้ตี้หาได้ว่า แต่ส่วนของตาเหลิมนี้...สมมติ หน้าก่องตั้งกว้าง 30 นิ้ว ตาจะเอาลูกตุ๊บแ่งตี้ 1 กว้าง 15 นิ้ว ยาวประมาณ 24 นิ้ว แ่งตี้ 2 กว้าง 13 นิ้ว ยาวประมาณ 22 นิ้ว และแ่งตี้ 3 กว้าง 12 นิ้ว ยาวประมาณ 20 นิ้ว ลดหลั่นกันลงมา สูตรใครสูตรมัน...”(เฉลิม กายสิทธิ์, สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2549)

ภาพที่ 72 การใช้เหล็กขุด ก่องลูกตุ๊บ

ภาพที่ 73 การใช้เหล็กชุด ตกแต่งบริเวณภายในตัวก่องลูกตุ้ม

ภาพที่ 74 หุ่นก่องลูกตุ้ม

ข้อสังเกตจากการศึกษาเรื่องของหุ่นก่องปุ้จาทังก่องตั้งและก่องลูกตุ้ม มีสัดส่วนที่แตกต่างกันออกไป ตามแต่ศรัทธาของวัดนั้นๆ จะสามารถหาไม้มาสร้างก่องปุ้จาได้ แต่สิ่งที่น่าสนใจในเรื่องของสัดส่วน ตามที่สล่ามิตร นันทะโยได้กล่าวถึง คือ ตำราสัดส่วนก่องปุ้จา ซึ่งสามารถศึกษาเพิ่มเติมได้ ที่วัดปงมะโอ อำเภองาว จังหวัดลำปาง

เมื่อชุดเจาะได้หุ่นก่องปุจา ครบชุดทั้ง 4 ใบ คือ ก่องตั้ง 1 ใบ และก่อง ลูกตุ้ม 3 ใบ ครบแล้ว ขั้นตอนลำดับต่อไปคือ การหุ้มหนังหน้ากลอง แต่ก่อนที่จะทำการหุ้มหนัง กลอง สล่าจะหาฤกษ์ดี ยามดีก่อนถึงทำการหุ้มหนังได้ ดังที่สล่าเฉลิม กายสิทธิ์ เล่าให้ฟังว่า “การจะหุ้มก่อง ต้องหาวันดีวันเสีย ยังเดือนหกเสียวันอังคาร เขาก็บ่าขึ้น ศพกวัด กาบ่าน เขา กะบ่าขึ้น เป็นว่าไม่ขวางบ้าน...”(เฉลิม กายสิทธิ์, สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2549)

ส่วนใหญ่ในการหุ้มก่องปุจานั้นจะหุ้มเฉพาะเดือนข้างขึ้น ไม่นิยมหุ้มใน เดือนข้างแรม และต้องเป็นวันอันเป็นมงคลฤกษ์เท่านั้น

4. การหุ้มหนังก่องปุจา

การหุ้มหนังก่องปุจา ในรูปแบบของสล่าเฉลิม กายสิทธิ์ บ้านนาแก้วใต้ ตำบลชมพู อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ซึ่งมีมือในการหุ้มหนังก่องปุจา เป็นที่ยอมรับของคนในจังหวัดลำปาง และจังหวัดใกล้เคียงว่า เป็นแหล่งทำก่องปุจาที่มีคุณภาพอีกแหล่งหนึ่ง โดยได้ทำการพัฒนาจาก แบบโบราณที่บิดาของสล่าเฉลิม ได้สืบทอดมาจากคนรุ่นก่อน

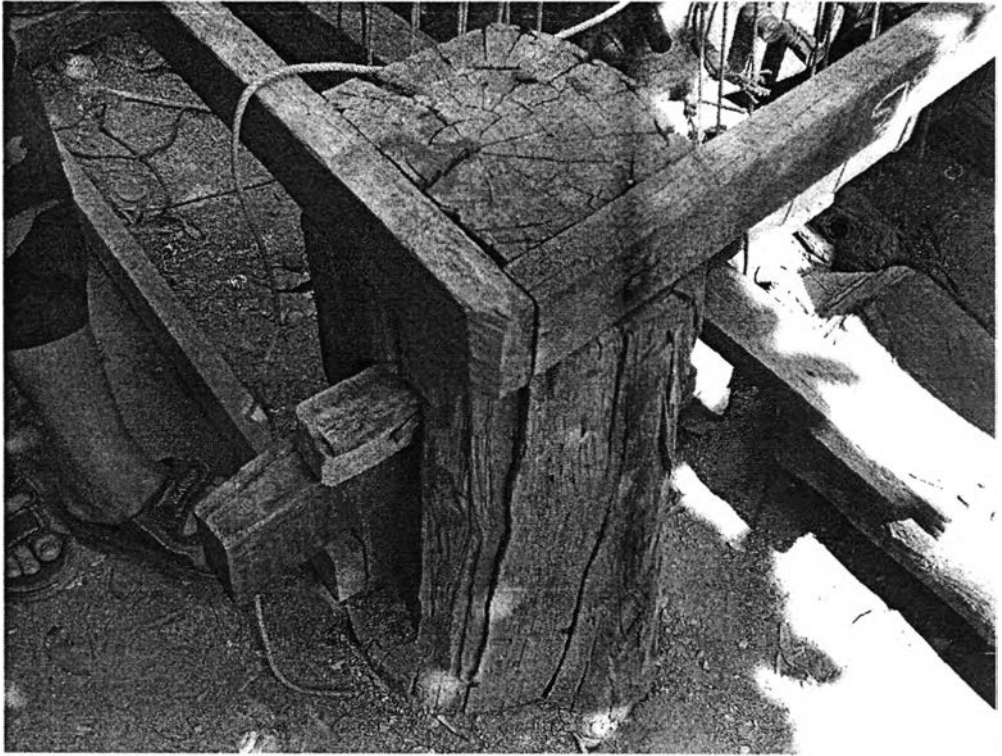
จากการศึกษาอย่างมีส่วนร่วม ผู้ศึกษาได้สังเกตกรรมวิธีการหุ้มหนังก่องปุจาของ สล่าเฉลิม กายสิทธิ์ และสล่าภานุพันธ์ กายสิทธิ์(ลูกชาย) สามารถสรุปลำดับขั้นตอนการหุ้มหนัง ก่องปุจา แยกเป็น การหุ้มหนังก่องตั้ง(ก่องต้าง) และการหุ้มหนังก่องลูกตุ้มทั้ง 3 ใบ มีลำดับ ขั้นตอนดังนี้

4.1 การหุ้มหนังก่องตั้ง

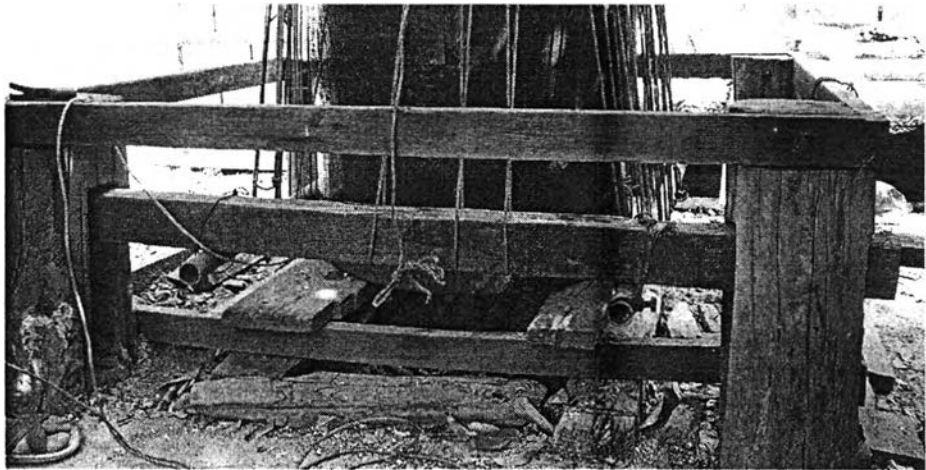
หนังก่องตั้ง มีอยู่ด้วยกัน 2 หน้า ดังนั้น ผู้ทำการศึกษาจึงได้แยกเป็น 2 หัวข้อ ได้แก่ การหุ้มหนังก่องตั้งหน้าที่ 1 การหุ้มหนังก่องตั้งหน้าที่ 2 และการตกแต่งก่องตั้ง มีรายละเอียดของขั้นตอนดังนี้

4.1.1 การหุ้มหนังก่องตั้งหน้าที่ 1

เริ่มด้วยการทำเสา ฝังเสา 4 ต้น ให้ลึกลงไปในพื้นที่ดินประมาณ 1 เมตร (ป้องกันการถอนของเสาเวลาขึ้นหนังกลอง) และทำคานบน สำหรับขึ้นตรวจสอบความตึง หย่อนของหนังหน้ากลอง แสดงได้ดังรูป

ภาพที่ 75 แสดงฐานหุ้มหนังกลอง

ภาพที่ 76 แสดงฐานหุ้มหนังหน้ากลอง ทั้ง 4 ต้น

นำหุ่นก่องตั้งวางลงตรงกลางระหว่างเสา 4 ต้นที่เตรียมไว้ (ฐานกลอง)

ภาพที่ 77 การนำหุ่นก่องตั้งวางในฐานหุ้มหนัง

ต่อจากนั้นจึงทำการเตรียมหนัง โดยนำหนังควายที่แช่ไว้ในบ่อแช่มาทำการเจาะรูเพื่อร้อยเชือก

ภาพที่ 78 การเจาะรูร้อยเชือก

สล่าภานุพันธ์ บอกถึงเทคนิคการเจาะรูหนึ่งว่า “การเจาะรูนั้น เขาจะเจาะหือเป็นเลขคู่ ด้วยเหตุถ้าเขาทำการฮ้อยเชือกๆ จะได้ป่าข้ามฮ้อยดีเจาะ แต่ถ้าเจาะฮ้อยเป็นเลขคี่ เวลาเขาฮ้อยเชือกๆ จะข้ามกันไป...” (ภานุพันธ์ กายสิทธิ์, สัมภาษณ์, 18 กุมภาพันธ์ 2549)

ภาพที่ 79 การทำความสะอาดหนัง

หลังจากเจาะรูเสร็จ จึงนำหนังมาทำความสะอาดโดยใช้น้ำเปล่าแล้วแปรงขัด เพื่อเอาคราบสกปรกออกก่อนหุ้ม ตากไว้ให้หมาดๆ แล้วจึงทำการร้อยเชือก และทำเครื่องหมาย เพื่อให้ทราบว่ส่วนไหนคือส่วนหัวของควาย ส่วนไหนคือหางของควาย ตามคติความเชื่อที่ว่า ถ้าเอาส่วนหัวของหนังหน้าที 1 ไปทางเดียวกัน กับส่วนหัวหนังหน้าที 2 จะทำให้เกิดเหตุผิดปกติ ในชุมชน ดังสล่าเฉลิม กล่าวในเรื่องนี้ว่า “...เวลาเขาขึ้นเขาต้องผ่อหน้า หลังผ่อสันหลังของจัว ควาย อย่างผืนนี้ตางนี้เป็นกัน ตางนี้เป็นปากเขาต้องหมายไว้ เวลาเขาขึ้นหน้าก่องมันจะป่าไปตางเดียวกัน คือหัวไปหัว แต่ป่าที่อดัดกัน(ตรงกัน) เหตุเพราะว่าจะหะหือมีเรื่องป่าตีเกิดขึ้นมา เช่น ศรีธธาจะป่าเข้าวัด ศรีธธาจะป่าเข้ากันว่าอัน...” (เฉลิม กายสิทธิ์, สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2547)

ภาพที่ 80 การร้อยเชือกหนังเพื่อเตรียมหุ้ม

เมื่อร้อยเชือกติดกับหนังควายเสร็จ จึงทำการขัดแต่งบริเวณปากกลอง ด้วยกระดาษทราย เพื่อลบความคมของเนื้อไม้ ตามด้วยการใช้ขี้ผึ้งขัดปากกลอง เพราะเมื่อเอาหนังเข้าปิดปากกลองจะทำให้สิ้น ผิวหนังควายจะไม่เป็นรอย แสดงได้ดังรูป

ภาพที่ 81 การใช้กระดาษทรายและใช้ขี้ผึ้งขัดปากกลอง

นำหนังควายที่ร้อยเชือกแล้วมาหุ้ม ก่องตั้ง หน้าที่ 1

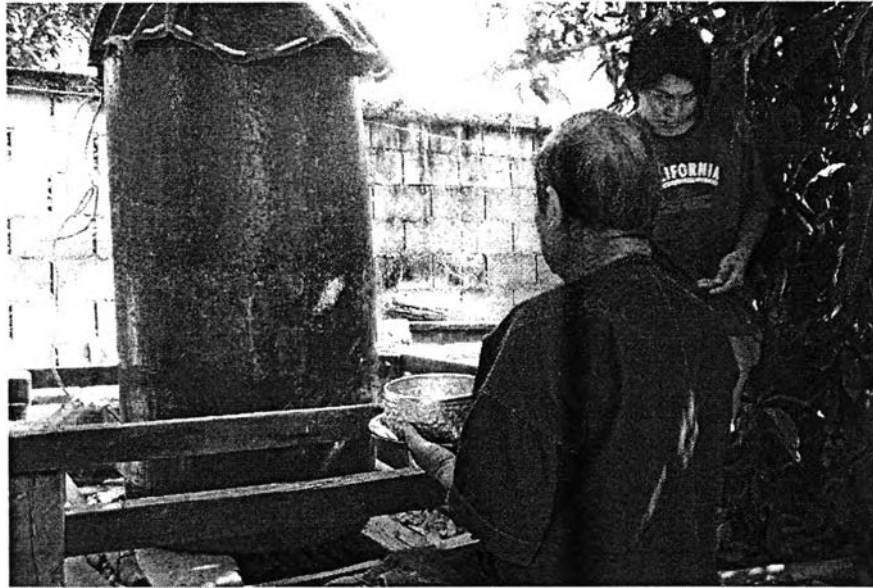

ภาพที่ 82 นำหนังมาหุ้มหน้ากลอง

ก่อนที่จะทำการหุ้มหนังหน้าที่ 1 นี้ ถ้าเป็นการหุ้มหนัง สำหรับ ก่องปู่จาเก่า ที่ทางวัดได้นำซ่อมแซมใหม่ จะมีการทำพิธีกรรมตามคติความเชื่อ ที่ว่า ผู้สร้างอาจได้ลงคาถาอาคม หรือได้สาปแช่งไว้ ดังนั้น สล่าจะต้องทำพิธีขอขมาทุกครั้ง ดังที่สล่าเฉลิม กายสิทธิ์ กล่าวถึง เรื่องนี้ว่า “ถ้าก่องปู่จาดีเป็นเกยหุ้มมาแล้ว(ก่องปู่จาเก่า) เขาต้องทำพิธีบอกกล่าวหื้อครูบาอาจารย์ดีเป็นหะมา เพราะบางเตือเป็นแช่งเป็นดำไว้ ดังนั้นต้องขอขมาลาโทษบอกกล่าวขออนุญาตเป็นก่อนหุ้มหน้าก่อง...โดยมีข้าวตอก ดอกไม้ ฐูปเทียน น้ำมันส้มป่อย...ว่านะโม 3 จบ ต่อด้วยกำขอขมา(ฮ่ำฮิฮ่ำไฮ)เสร็จแล้วเอาน้ำส้มป่อยมาสระสงขขมาลาโทษ แล้วเอาน้ำส้มป่อยลูบหัวลูบเกล้าเป็นการขอขมาไป ถ้าหะจะฮื่อจะปาเกิดเหตุก่าระหยังกับเฮา...” (เฉลิม กายสิทธิ์, สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2549)

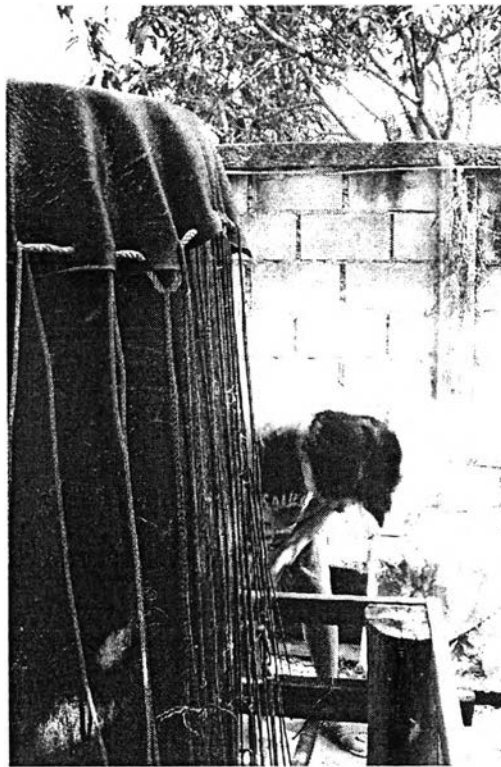

ภาพที่ 83 ชันดอกไม้ฐูปเทียนเพื่อบอกกล่าว

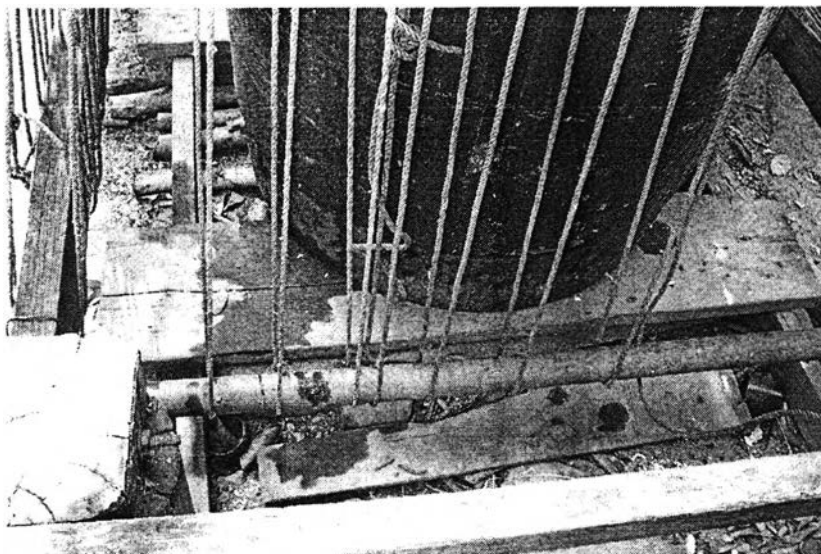

ภาพที่ 84 การทำพิธีขออนุญาตครูอาจารย์ก่อนห่มหนัง

ต่อจากนั้นใช้เชือกไนลอน ร่อนผูกกับเชือกที่ร้อยเข้ากับหนังควายแล้วร่อนผูกกับคานไม้ด้านล่างของฐาน ไปที่ละช่วงของเชือกจนครบรอบ ของตัวกลอง ทั้ง 4 ด้าน

ภาพที่ 85 การรั้งเชือกจากหนังด้านบน

ภาพที่ 86 เชือกที่ร่อนผ่านคานล่างเพื่อรั้งหนังด้านบน

หลังจาก ร่อนเชือกครบทั้ง 4 ด้าน จึงนำลิ้มไม้มาตอกทั้ง 4 ด้าน ตามตำแหน่งที่วางไว้ ตอกลิ้มไม้ให้หนังหน้ากลองตึง สล่าเฉลิม กายสิทธิ์ กล่าวถึงเทคนิคการตอกลิ้มไม้ว่า "การตอกลิ้ม ต้องหยะอย่างค่อยเป็นค่อยไป บ่าควรเร่งนัก เพราะจะหยะหือ หนังสะดุ้ง สมัยก่อนการขึ้นหนังก่องใช้เวลาเงินประมาณ 1 อาทิตย์ เพื่อซ่อมหนังหืออยู่ตัว ฟองเอาก้านมะพร้าว ก้านลาน เปลือกส้มโอ มาฟาด มาทุบ ค่อยๆ เร่งเชือกตีรั้งหนังหือตั้งวันละน้อยๆ ดีก่องฟังเสียงจนได้เสียง กะใสหลัก..."(เฉลิม กายสิทธิ์, สัมภาษณ์, 18 กุมภาพันธ์ 2549)

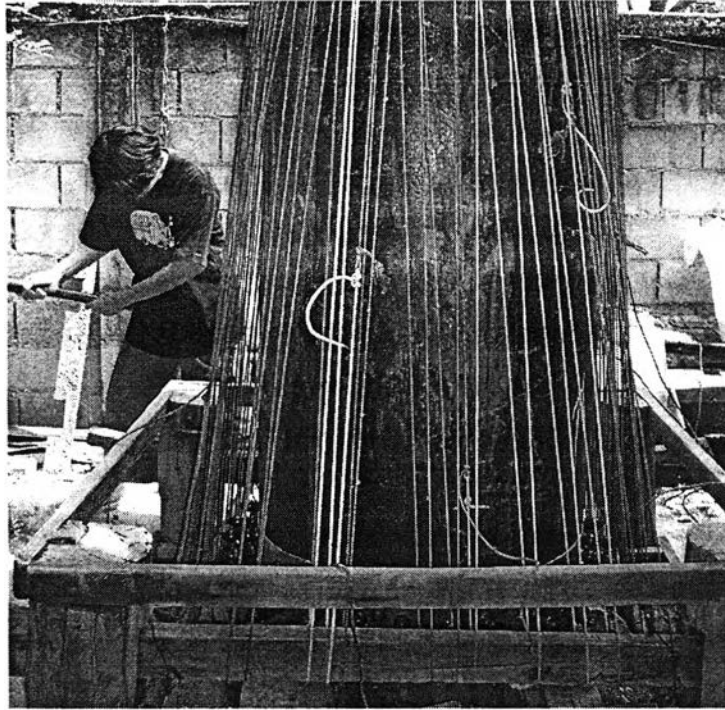
ภาพที่ 87 แสดงตำแหน่งลิ้มไม้

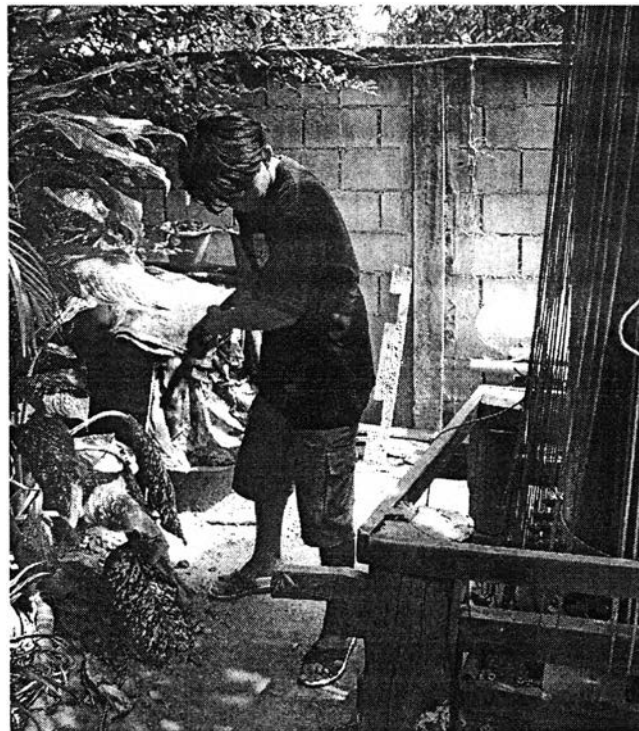
ภาพที่ 88 แสดงการตอกลิ้มไม้เพื่อตั้งหนังด้านที่ 1

ภาพที่ 89 แสดงการตอกลิ้มไม้เพื่อตั้งหนังด้านที่ 2

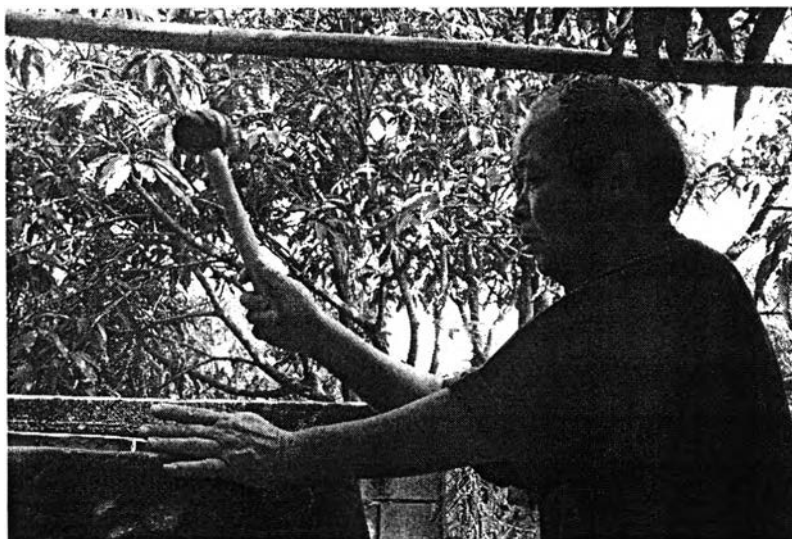

ภาพที่ 90 แสดงการตอกลิ่มไม้เพื่อตั้งหน้าด้านที่ 3

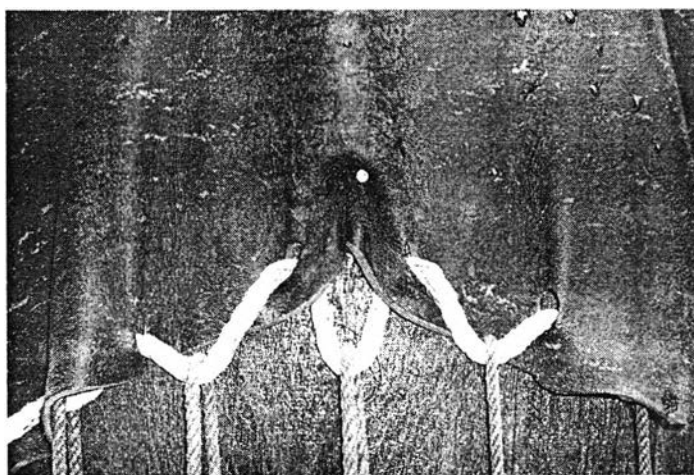
ภาพที่ 91 แสดงการตอกลิ่มไม้เพื่อตั้งหน้าด้านที่ 4

ขณะที่ทำการตอกลิ้มไม้ทั้ง 4 ด้าน ต้องคอยใช้ไม้ตีก่อง ตีหน้าก่องปุจา ตรวจสอบเสียงอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้ได้เสียงตามต้องการ สล่าภานุพันธ์ ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า “เวลาเขาตอกหลักเขาต้องตีก่องฟังเสียงตวยว่า ตึงไปก้อ กว่ว่าหย่อนไป ตอนตีหนึ่งยังบ่าแห้ง หือหน้าหย่อนน้อย เพราะเวลาแห้งมันจะห้าวตึง ดังนั้น ต้องตอกไปตวย ตีไปตวย...” (ภานุพันธ์ กายสิทธิ์, สัมภาษณ์, 18 กุมภาพันธ์ 2549)

ภาพที่ 92 แสดงการตีตรวจสอบความตึงหย่อนของหนัง(หรือเรียกว่าซ้อมหนัง)

หลังจากได้เสียงตามอุดมคติของสล่ากลอง จึงยึดหนังติดกับตัวก่องตึง โดยใช้ตะปูตอกทั้ง 4 ด้าน เพื่อไม่ให้หนังควายลนขึ้นไปข้างบน

ภาพที่ 93 แสดงการยึดหนังให้ติดกับตัวก่องตึงด้วยตะปู

เมื่อตอกยึดหนังด้วยตะปูเสร็จ จึงใช้เชือกในลอนมัดรอบหนังขอบ
กลองเพื่อให้แนบติดตัวกลอง หลังจากนั้นจึงใช้ไม้ไผ่มัดหนังเชือกในลอนที่รัดตัวกลอง มัดติดเชือก
รั้งหนังกลอง

ภาพที่ 94 แสดงการใช้ไม้ไผ่มัดยึดหนัง

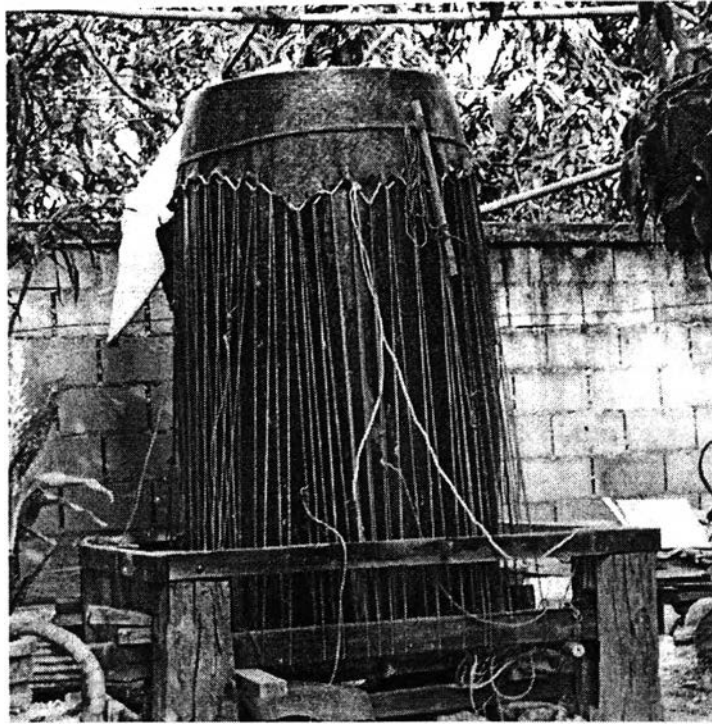
ภาพที่ 95 แสดงการมัดไม้ไผ่ติดกับเชือกรั้ง

หลังจากยึดไม้ไผ่เพื่อให้หนังก่องตั้งแนบติดกับตัวกลอง แล้วจึงทำการเจาะรูโดยใช้ค้อนกับไขควง ตอกเจาะรูตรงตำแหน่งของรูที่ใส่สลักก่อง ประมาณ 3 - 4 รู เพื่อทำเครื่องหมาย สล่าภาณุพันธ์ กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า "พอเอาขึ้นหนังแล้วต้องเจาะรูหมายไว้ เพราะหยะตอนตีหนังบ่า แห้งนี้จะหาฮูสลักง่าย พอหนังมันแห้งแล้วจะเสาะหาฮูยาก ดังนั้นต้องหมายไว้ซัก 3 - 4 ฮู ตำแหน่งของฮูสลักมันจะมีตำแหน่งตีแน่นอนอน ถ้าจะเคลื่อนก็เคลื่อนน้อย ส่วนใหญ่ฮูจะห่างกัน ประมาณ 2 นิ้ว..." (ภาณุพันธ์ กายสิทธิ์, สัมภาษณ์, 18 กุมภาพันธ์ 2549)

ภาพที่ 96 แสดงการเจาะรู เพื่อทำเครื่องหมายของรูใส่สลัก

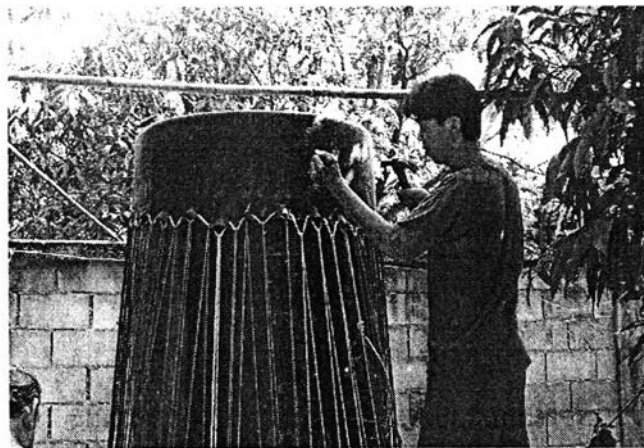
เมื่อเสร็จทุกขั้นตอนของการขึ้นหนังก่องตั้ง หน้าที 1 แล้ว จึงทำการตากหนังให้แห้งใช้ระยะเวลาประมาณ 4 - 5 วัน ดังสล่าเฉลิม กล่าวว่า " ถ้าเป็นหน้าฮ้อนกะใจ 4-5 วัน แต่ถ้าเป็นหน้าฝนกะบ่าแน่ต้องผ่อว่าฝนตกก่อ บางครั้งกะใจเวลาเป็นอาทิตย์..." (เฉลิม กายสิทธิ์, สัมภาษณ์, 18 กุมภาพันธ์ 2549)

ภาพที่ 97 ก่องตั้งทำการตากแดดรอการใส่สลักต่อไป

หลังจากผึ่งแดดจนเสียงก่องตั้งได้เสียงตามอุดมคติของสล่าแล้ว จึงใช้ค้อนกับไขควงเจาะรู ตามด้วยใช้สว่านเจาะซ้ำ การใช้สว่านเจาะรูส่วนมากจะเข้ากับหนังควายเพราะหนังควายหนา ส่วนหนังวัวจะบาง ใช้เพียงไขควงเจาะรูก็เพียงพอ เมื่อเจาะแล้วเสร็จจึงใช้มีดตกแต่งอีกครั้ง ดังสล่าภานุพันธ์ กล่าวถึงขั้นตอนนี้ว่า "...การใส่สว่านเจาะรูหนังนี้ เขาจะใส่เจาะเฉพาะหนังควายเพราะว่า หนังควายมันจะหนา ไขควงไขควงบ่าตายบ่าได้ ส่วนหนังวัวมันบางเขาใส่ไขควงนำไปก่อนแล้วกะใส่สลักเลย ดังนั้น ส่วนใหญ่กะเลยบ่าขอบให้หนังควายเพราะ หะยะยาก..."(ภานุพันธ์ ภายสิทธิ์, สัมภาษณ์, 18 กุมภาพันธ์ 2549)

แสดงขั้นตอนการเจาะรู ตกแต่งหนังได้ดังรูป

ภาพที่ 98 การใช้ค้อนกับไขควงเจาะรูนำทางรอบขอบกลอง

ภาพที่ 99 การใช้สว่านเจาะรูใส่สลัก

ภาพที่ 100 การใช้มีดตัดหนังแต่งรูสลัก

หลังจากเจาะรูและตกแต่งเรียบร้อย จึงใช้เหล็กชูด ชีดรอบขอบกลอง เพื่อทำเครื่องหมายตัดขอบหนังส่วนที่ไม่ต้องการออก ก่อนทำการใช้สิ่วตอกหนังออก เป็นลำดับต่อไป

ภาพที่ 101 เครื่องมือเหล็กชูด

ภาพที่ 102 การใช้เหล็กชูด ทำเครื่องหมายขอบหนัง

หลังจากทำเครื่องหมายเพื่อตัดขอบหนังเสร็จ จึงทำการไสสลักก่อง โดยรอบขอบเริ่มจากขวาไปซ้าย จนครบทุกคู่ จึงเอาเชือกที่รั้งหนังกับคานไม้ด้านล่างออกทั้งหมด

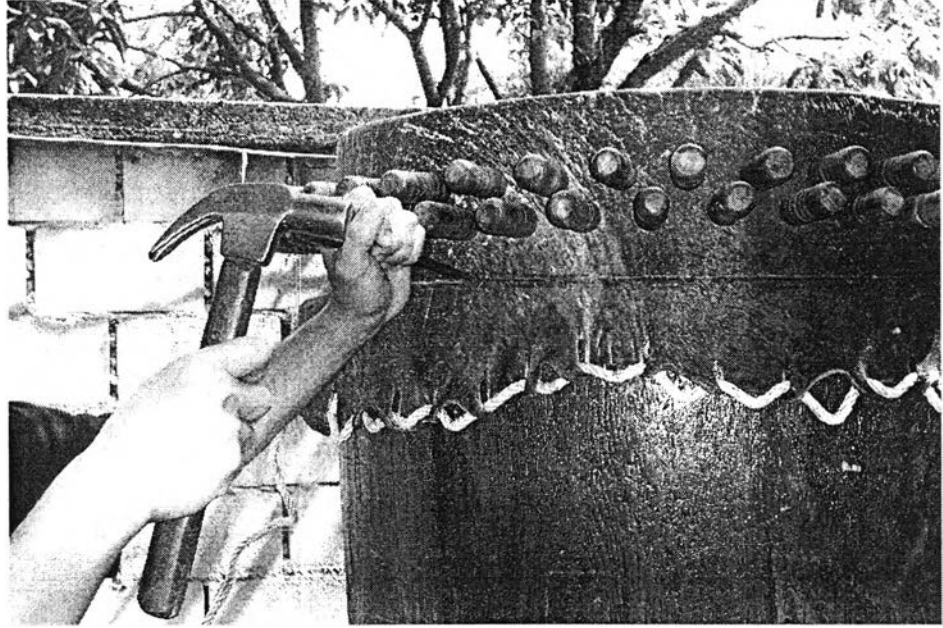

ภาพที่ 103 การไสสลัก

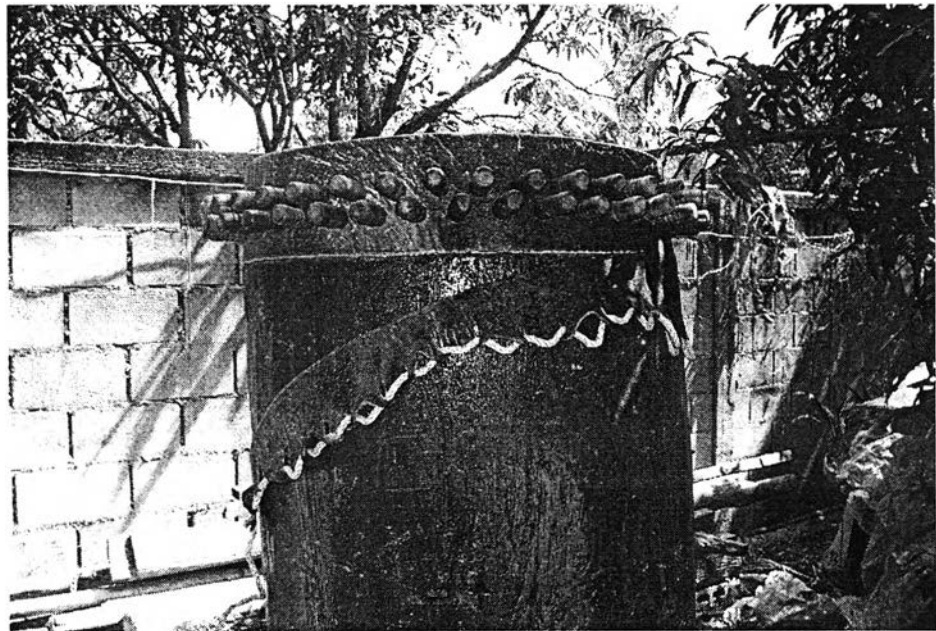

ภาพที่ 104 การดึงเชือกรั้งออกจากเชือกรั้งหนังกับคานล่าง

เสร็จแล้วนำส่วปากแบน ตอกเพื่อติดตกแต่งขอบหนัง ตามตำแหน่งที่ส่วได้ทำ
เครื่องหมายไว้ และการตัดแต่งหนังโดยใช้ส่วนี้ ถือว่าเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการหุ้มหนังหน้าที 1

ภาพที่ 105 การตัดแต่งขอบหนังด้วยส่วปากแบน

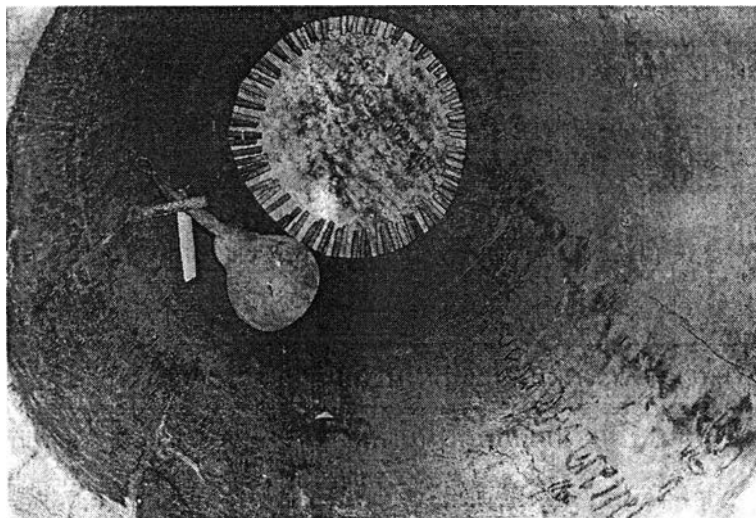
ภาพที่ 106 หลังจากการตัดหนังแล้วเสร็จ

4.1.2 การหุ้มหนังก่องตั้งหน้าที 2

การหุ้มหนังก่องตั้งในหน้าที่ 2 นั้น มีกรรมวิธีขั้นตอนต่างๆ เหมือนกันกับการขึ้นหนังในหน้าที่ 1 แต่มีรายละเอียดขั้นตอนอยู่ 1 ขั้นตอนที่แตกต่างกัน ได้แก่ การบรรจุหัวใจก่องปุจา มีรายละเอียดของหัวใจก่องปุจา และการบรรจุดังนี้

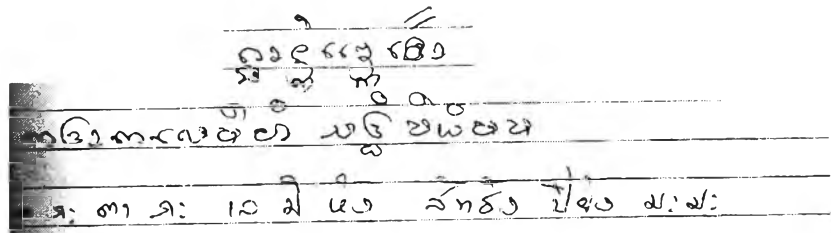
หัวใจก่องปุจา ทำจากผลบ่าน้ำ (น้ำเต้า) โดยมีการลงอักขระคาถารอบผลบ่าน้ำ บางแห่งอาจจารึกลงบนใบลาน หรือแผ่นทองเหลือง บรรจุไว้ข้างในผลบ่าน้ำ อาจใส่สิ่งของ เช่น เครื่องรางของขลัง แก้วแหวน เงิน ทอง พระเครื่อง เป็นต้น บางแห่งมีเพียงแค่ลงยันต์หรือคาถาเท่านั้น บางท้องถิ่นนำผ้าขาวลงยันต์คาถามาห่อผลบ่าน้ำเต้า ถักด้วยหวายรอบผลบ่าน้ำเต้า แล้วจึงแขวนหัวใจก่องปุจาไว้ที่กลางเรือนก่องปุจา เสร็จแล้วจึงสระลงด้วยน้ำมัน สัมป่อย หัวใจก่องปุจาและเรือนก่องปุจา

การลงอักขระคาถานั้นส่วนใหญ่จะนิมนต์พระสงฆ์มาทำพิธีลงอักขระให้ (เพื่อความศักดิ์สิทธิ์และความขลัง) แต่บางท้องถิ่นให้พ่อหนาน หรือไม่กี่เป็นสลาทำก่องปุจาเป็นคนลงอักขระคาถาเอง โดยคาถาที่ใส่ลงไปมีทั้ง เมตตามหานิยม คาถากันขี้ด คาถาหัวใจพระเจ้า ไก่แก้วกุกูกุ ข้างโฆลง ก้องแสนเสียง นกแขกเต้า เป็นต้น

ภาพที่ 107 หัวใจก่องในตัวก่องปุจา

โดยขอนำตัวอย่างของคาถาที่ลงอักขระในหัวใจก่องปุจา ของพระวิษณุกรฐานุตตโร คัดลอกจากใบลานในหัวใจก่องของวัดบ้านนางแล อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง เมื่อครั้งทำการซ่อมแซม วันที่ 27 ตุลาคม 2545 ได้แก่ คาถาหัวใจปิ่นสีสาย (พินสีสาย) คาถาก้องแก้วเสียง (ฆ้องแก้วเสียง) คาถาก้องแสนเสียง (ฆ้องแสนเสียง) คาถาพระเจ้าไค้หัว (พระเจ้าหัวเราะ) และคาถานกแขกเต้า มีรายละเอียดของคาถาดังนี้

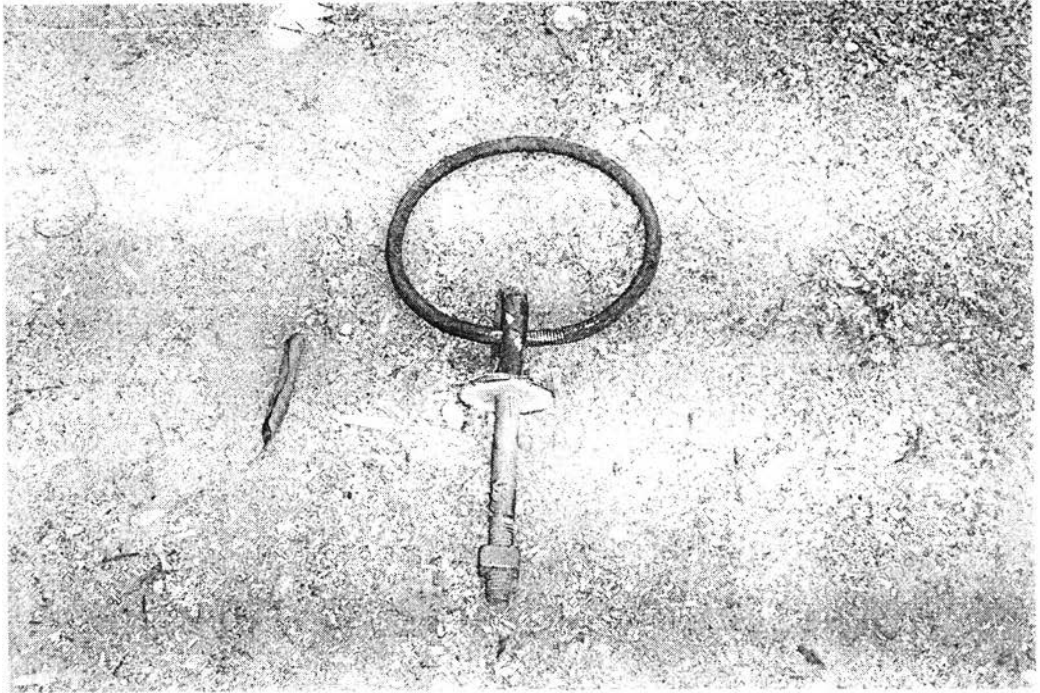
คาถานกแขกเต้า

คาถาที่ใส่ลงไปในตัวกลองบูชาเหล่านี้ จะเห็นได้ว่าเกี่ยวข้องกับเสียงเป็นส่วนใหญ่ คือ มีทั้งเสียงพิน(ปิน) เสียงฆ้อง และเสียงนก ซึ่งเป็นไปตามความเชื่อที่ว่า เมื่อตีกลองเสียงของ กลองจะไพเราะเหมือนพิน เหมือนนก และดังก้องกังวานเหมือนฆ้อง แก้วเสียง แสนเสียง ส่วน คาถาบท 4 พระเจ้าไค้หัวนั้น เชื่อกันว่า จะทำให้ศรัทธาชาวบ้านเมื่อได้ยินเสียงกลองยามใด จะ เกิดความปิติยินดี เบิกบาน (ปรากฏาร ใจดี คอลัมภ์ศิลปวัฒนธรรมไทย. หนังสือพิมพ์คนเมือง เหนือ, ฉบับที่ 566 2-8 พฤษภาคม 2548. หน้า 11.)

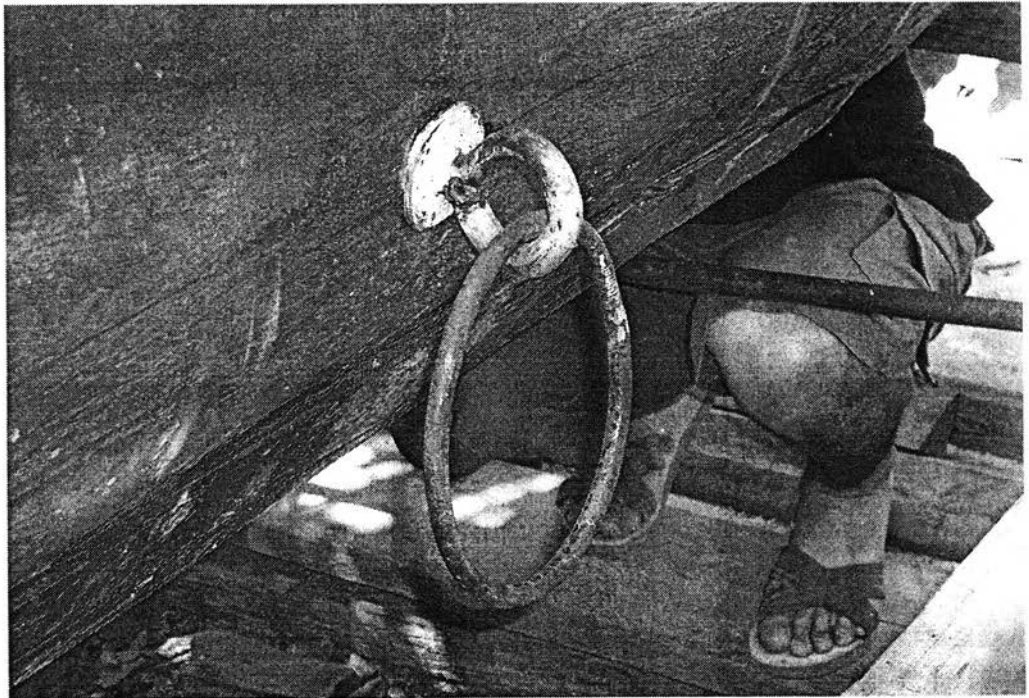
ภาพแสดงขั้นตอนต่างๆ ในการบรรจุหัวใจกลองบูชา ก่อนทำการหุ้ม หนังก่องตั้งในหน้าที่ 2

ภาพที่ 108 แสดงการพลิกตัวก่องตั้งเพื่อใส่หัวใจ

ภาพที่ 109 ห่วงยึดหัวใจกองปุ้จ

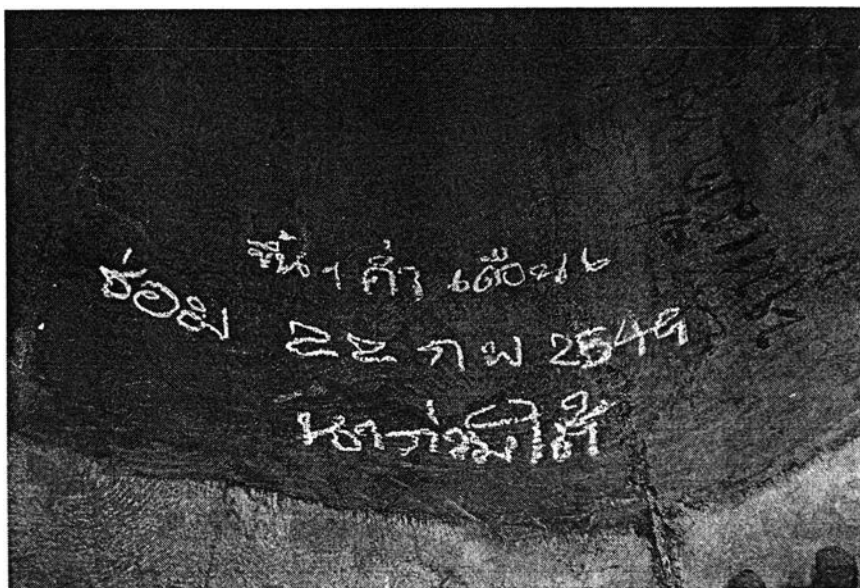
ภาพที่ 110 การใส่ห่วงยึดหัวใจกองปุ้จ

ภาพที่ 111 การบรรจุหัวใจก่องปู้จา

การบรรจุหัวใจก่องปู้จานั้น ถ้าเป็นการซ่อมแซมก่องปู้จาเก่า ยังคงใช้หัวใจเดิม แต่ถ้าหากเป็นการสร้าง ก่องปู้จาชิ้นใหม่จะใช้หัวใจที่สร้างขึ้นใหม่ ดังสล่าเฉลิม กายสิทธิ์ กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า “ถ้าเป็นหัวใจก่องเก่าเฮากะบ่าไปหะยะ ของเป็นหละ คงไว้อย่างเก่า แต่ถ้าเป็นหัวใจใหม่เฮาก็ต้องเจิญ(เจิญ) ตูเจ้าดีเป็นเอามาหื้อหะยะหรือว่าป้อหน้อยป้อหนานมาใส่คาถาหื้อ... ในหัวใจนอกจากคาถา แล้วของต่ายังใส่เซิม กับด้ายตวย เพราะมีความเชื่อว่า เซิมนั้นจะไปแทงจิตแทงใจให้ศรัทธาระลึกนึกถึงวัดใคร่อยากมาวัด ส่วนด้ายนั้นเพื่อมัดจิตมัดใจหื้อศรัทธาจาวบ้าน อยู่ติดวัดติดควา...ว่าอัน(เฉลิม กายสิทธิ์, สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2547)

เมื่อบรรจุหัวใจก่องปู้จาเป็นที่เรียบร้อย สล่าจะทำการบันทึกข้อมูลลงไปในตัวกลอง ว่าได้ทำการสร้างหรือซ่อมแซมเมื่อไหร่ แล้วจึงทำการห่มตามลำดับขั้นตอนเหมือนการห่มหน้าหน้าที่ 1

ภาพที่ 112 แสดงการบันทึกข้อมูลการสร้างหรือซ่อมแซม

4.1.3 การตกแต่งก่องตั้ง

หลังจากหุ้มหนังหน้าที่ 1 และ 2 เป็นที่เรียบร้อยแล้ว จึงถึงขั้นตอนการตกแต่งก่องตั้ง โดยใช้ตะปุดอกไม้หวาย เก็บขอบหนังป้องกันการดีดตัวของขอบหนัง มีลำดับขั้นตอนดังนี้

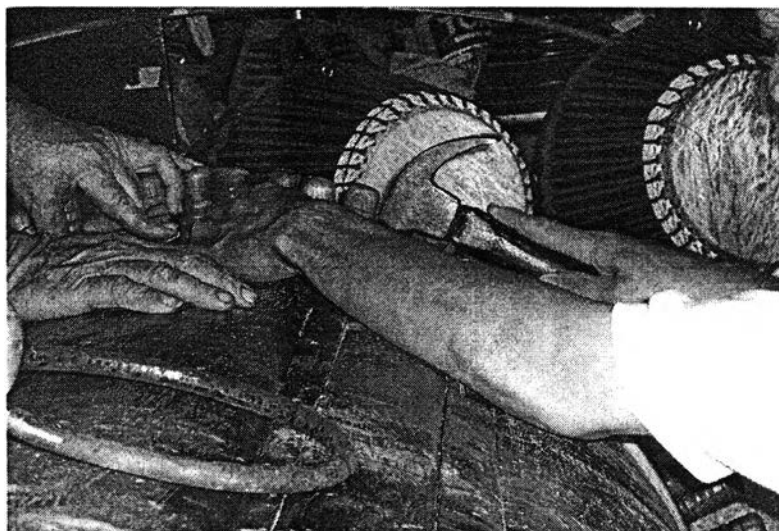
4.1.3.1 นำหวายที่แช่น้ำมาทำการปอกผิวด้านนอกบางส่วนออก

ภาพที่ 113 การปอกเอาผิวหวายบางส่วนออก

4.1.3.2 นำหวายที่ปอก มาตอกติดกับขอบหนังรอบก่องตั้ง

หน้าที่ 1 และหน้าที่ 2

ภาพที่ 114 การตอกแต่งขอบหนังด้วยไม้หวายหน้าที่

ภาพที่ 115 การตอกแต่งขอบหนังด้วยไม้หวายหน้าที่ 2

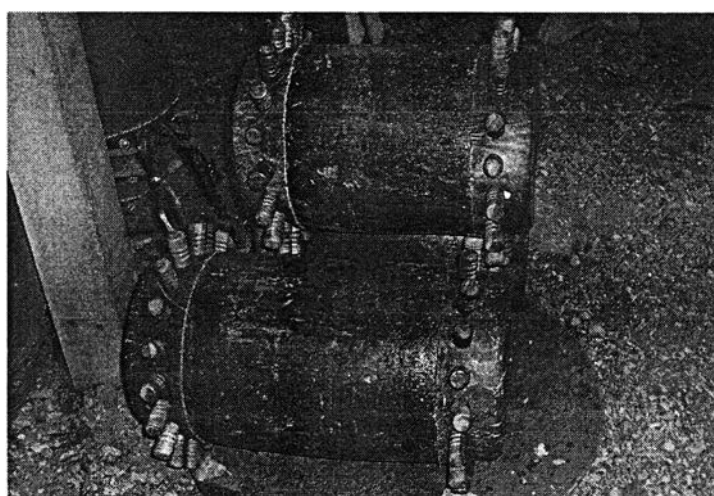
หลังจากตอกแต่งขอบหนังเรียบร้อยแล้วทั้ง 2 หน้า จึงเก็บรายละเอียดอื่นๆ เพิ่มเติม เช่น การใช้ซี่เลื่อยผสมกาวอัดบริเวณที่เนื้อไม้แตก การใช้กระดาษทรายขัดผิว และการทาสีเพื่อเคลือบเงา เป็นต้น ขั้นตอนในการตอกแต่งนี้ถือเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการหุ้มหนังก่องตั้ง

4.2 การหุ้มหนังก่องลูกตุ๊บ

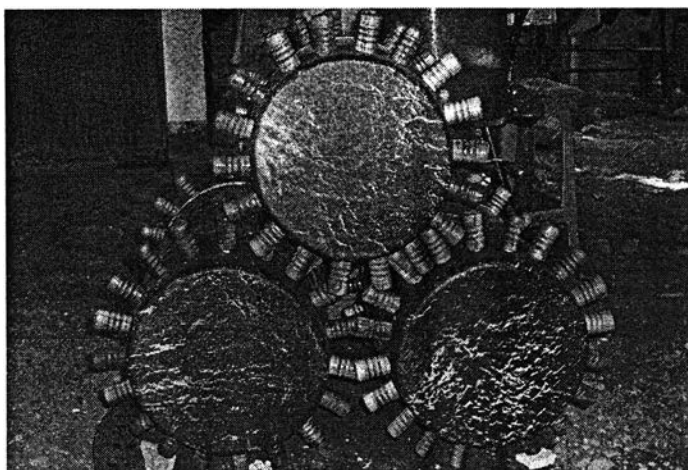
การหุ้มหนังก่องลูกตุ๊บทั้ง 3 โบนั้น มีกรรมวิธีแบบง่าย ๆ โดยใช้เชือกรั้งหนังกลองหน้าที่ 1 กับหน้าที่ 2 เข้าหากัน แล้วฝังไว้ในที่รมให้แห้ง ใช้เวลาประมาณ 2-3 วัน จึงทำการเจาะรูใส่สลัก 1-2 แถว เสร็จแล้ว และตกแต่งเก็บรายละเอียด แต่มีบางครั้งหากก่องลูกตุ๊บ มีขนาดใหญ่กรรมวิธีการหุ้ม จะใช้ลักษณะการหุ้มแบบก่องตั้ง

ภาพที่ 116 การขึ้นหนังก่องลูกตุ๊บโดยวิธีการรั้งเชือก

ภาพที่ 117 ก่องลูกตุ๊บด้านข้างหลังจากใส่สลักและตกแต่งเสร็จ

ภาพที่ 118 ก่องลูกตีบด้านหน้า

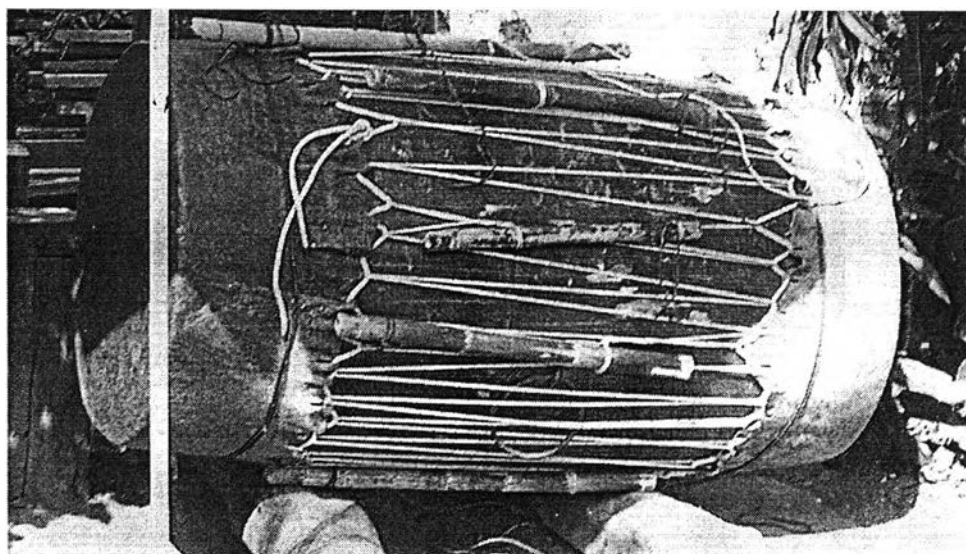
ภูมิปัญญาการสร้างก่องปู้จ่าที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนี้ เริ่มต้นตั้งแต่ การขุดเจาะ จากการสังเกตของผู้ดำเนินการศึกษาพบว่า นิยมขุดเจาะในเขตอำเภอแม่เมาะ อำเภอางว อำเภอแจ้ห่ม อำเภอวังเหนือ เนื่องจากในเขตของอำเภอเมืองนั้นจะหาไม้ขนาดใหญ่นี้ ค่อนข้างลำบากและยากแก่การขุดเจาะ ดังนั้นสล่าก่องปู้จ่า จึงนิยมให้สล่าก่องปู้จ่าจากอำเภออื่น ๆ ขุดเจาะให้แล้วเสร็จ หลังจากนั้นจึงนำมาหุ้มหนังในพื้นที่ชุมชนของตน

ส่วนการหุ้มหนังก่องปู้จ่าที่ได้กล่าวมา เป็นรูปแบบเฉพาะตัวของ สล่าเฉลิม กายสิทธิ์ ซึ่งได้พัฒนาจากแบบโบราณเพื่อให้สะดวกและมีคุณภาพมากขึ้น จนปัจจุบันกลายเป็นที่ยอมรับทั้งในจังหวัดลำปาง และแถบจังหวัดภาคเหนือตอนบน

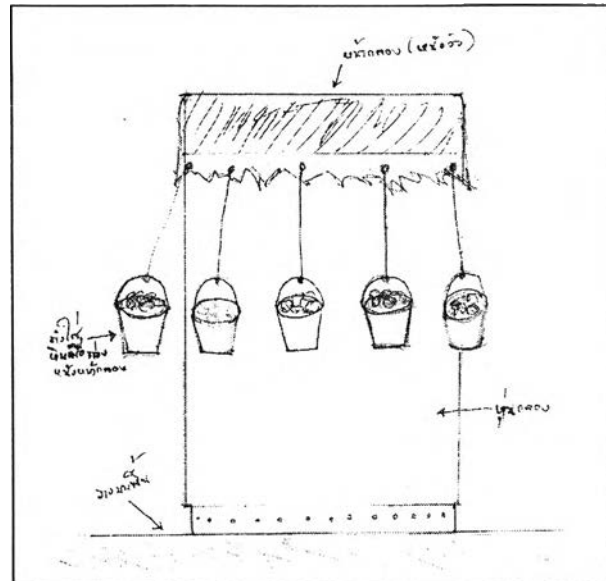
อนึ่ง การหุ้มหนังก่องปู้จ่านั้น ยังมีรูปแบบอื่น ๆ อีกหลายรูปแบบ เช่น การหุ้มแบบกะโด้ การหุ้มแบบใช้หินถ่วง การหุ้มแบบใช้แม่แรงและการหุ้มแบบใช้เชือกรั้งหนังกลองทั้ง 2 หน้าเป็นต้น การหุ้มหนังแบบกะโด้นั้นถือได้ว่าเป็นการหุ้มแบบโบราณ มีลักษณะการหุ้มโดยใช้ไม้คานงัดหุนกลองให้รั้งกับหนังกลองอาจมี 4 – 8 คานงัด เพื่อให้หนังกลองตึง การหุ้มแบบกะโด้นี้เป็นการหุ้มแบบโบราณที่หาชมได้ยากนัก ส่วนการหุ้มแบบใช้หินถ่วงเป็นการหุ้มโดยใช้หินใส่ถึงน้ำแล้วถ่วงหนังกลองลง เพื่อให้หนังกลองตึง ส่วนการหุ้มโดยใช้แม่แรงและการหุ้มแบบใช้เชือกรั้งหนังทั้ง 2 หน้า เป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่ต้องการความรวดเร็วและช่วยประหยัดแรงงาน

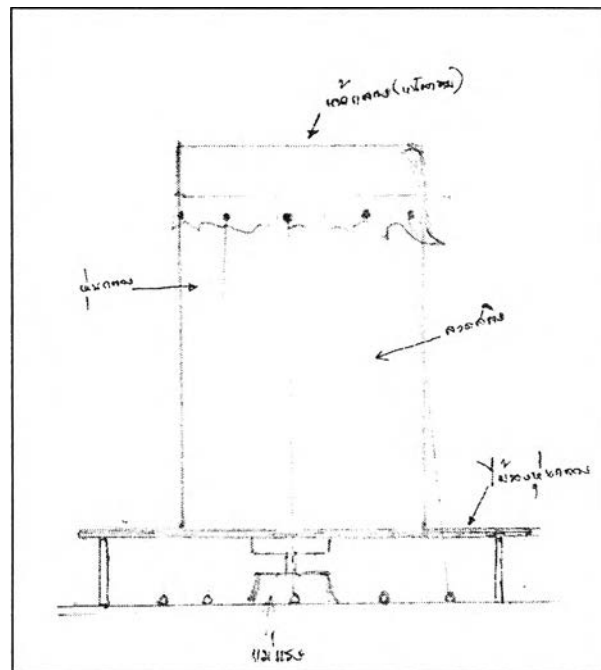
ภาพที่ 119 การหุ้มหนังแบบกะโด้รูปแบบของสล่ามิตร นันทะโย บ้านนาแกใต้ อ.งาว จ.ลำปาง
ใช้โชแทนการใช้เชือกกรั้ง

ภาพที่ 120 การหุ้มแบบใช้เชือกกรั้งหนังกลองทั้ง 2 หน้า

ภาพที่ 121 การหุ้มแบบใช้หินถ่วง ตามคำบอกเล่าของพ่อหลวงธิ แก้วธรรมใจ อายุ 74 ปี
สล่ากลองบ้านหม้อต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

ภาพที่ 122 การหุ้มแบบใช้แม่แรง ตามคำบอกเล่าของพระครูโสภิตนพการ เจ้าอาวาสวัดหมอสุม
อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

อย่างไรก็ตาม ก่อขุดปุจาเมื่อสร้างเสร็จแล้ว คณะศรัทธาชาวบ้านจะพร้อมใจกัน นำไปถวาย
วัด เพื่อใช้ในพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ตามโอกาส และบทบาทหน้าที่